

V kresťansko-katolíckom svete dnes už považujeme za samozrejmé a prirodzené, že dva mesiace v roku, máj a október, sú zasvätené zvláštnej úcte Bohorodičky. O úcte k Prebl. Márii sa už mnoho popísalo i povedalo, ale nezávisle od teoretických dišpút v srdciach veriacich sa mariánska úcta stáročiami upevňovala a zväzňovala. Jej formy sa upresňovali a udomácnňovali teologickým podkladom, aj túžbam ľudských sŕdc vzdať patričnú a dôstojnú poctu Bohorodičke. Táto skutočnosť nie je nijako vynucovaná ani náhodilá. O podstatnosť mariánskej úcty spočíva v tom samozrejmom spájadle medzi Synom Božím a jeho Matkou.

Tie nespočetné modlitby, prosby i volania, tie oslavné mariánske spevy, dennodenne v každej chvíli vzlietajú k nebesiam, k našej nebeskej Matičke. Nemožno poprieť vznešenosť a dôstojnosť najkrajšej modlitby sv. ruženca. Je malým, ale výrazným a výstižným zobrazením celého života Spasiteľa a jeho vykupiteľského diela, ktoré predchádza v jeho oslávenie a vrcholí prirodenou oslavou Matky Syna Božieho. Nie div, že sv. ruženec v rukách, z anjelských pozdravení upletený veniec

~~~~~

ZOPNÍME RUKY K SPOLOČNEJ MODLITBE!

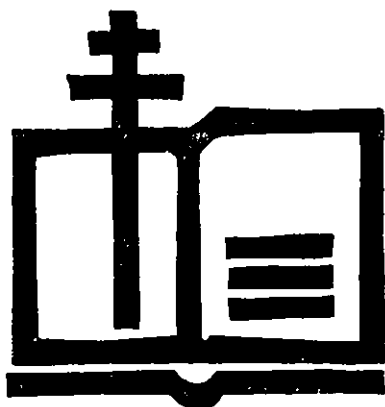
~~~~~

šepotu ľudských sŕdc, stal sa neodmysliteľným prejavom hlbokkej viery a lásky.

Jednou z krásnych mariánskych piesní: „Nemusím sa ja báť, veď stojím pri mne Mať, Mária!“ vyjadrujú veriaci svoju bezhraničnú dôveru, v ktorej je viera a pevná nádej v ochranu a pomoc Preblahoslavennej P. Márie.

Pravda, táto dôvera a istota nie sú samospasiteľné! Púha úcta, bez podstatnej nádväznosti na jadro duchovného osobného preporodenia človeka, je samoučelná a nedostatočná! Takáto formálnosť, len ten citový prejav k P. Márii, je azda dobrou zárukou, že pôsobenie milosti Božej usmerní mariánskeho čitateľa na správnu cestu chápania a uplatňovania základných noriem duchovného života.

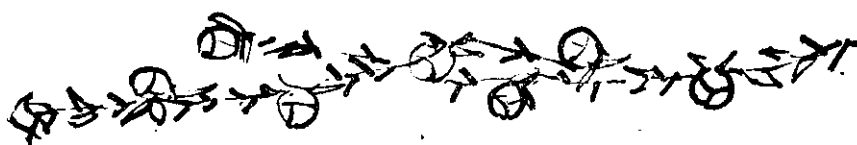
Isté je, že čím hlbšia a opravdivejšia je viera, tým väčšia je mariánska úcta,
(Dokončenie na 2. str.)

■ OKTÓBER 1971 ■

Slavo

Ročník III. • Číslo 10

Liturgický kalendár

3. okt. — **18. NEDEĽA PO SV. DUCHU.** (2 Kor 9,6—11; Lk 5,1—11; Hl. 1) Sv. Dionýz Areopagita. (Blížšie o ňom pozri v Slove č. 8/1971 str. 5).
 4. okt. — Sv. **HIEROTEJ**, biskup aténsky a mučeník. Bol žiakom sv. Pavla a učiteľom Dionýza Areopagitu.
 5. okt. — Sv. **CHARITINA**, panna a mučenica v pontskom Amisii. Umučená okolo roku 303.
 6. okt. — Sv. **TOMAŠ** blíženc, apoštol. Zomrel okolo r. 75.
 7. okt. — Sv. **SERGEJ** a **BAKCHUS**, mučeníci. Rodom pochádzali z Ríma. Najprv boli zamestnaní pri vojenskej škole, neskôr boli notármi cisárskeho dvora. Pre svoju príslušnosť ku kresťanstvu boli zbavení hodností a prenasledovaní v sýrskom Rasafe. Ich mučenie zaručujú najstaršie martyrológiá, prastará úcta a spisovateľ Theodoret.
 8. okt. — Sv. **PELAGIA**. Podľa legendy narodila sa v sýrskej Antiochii, vynikala bystrým rozumom a telesnou krásou. Bola herečkou a rada pestovala prepych a nádheru. Blahodarný vplyv na jej obrátenie mali kázne edeského biskupa Nonusa. Rozhodla sa v mužskom prestrojení odísť do ústrania a samoty, kde zosnula v svätej povesti okolo roku 457.
 9. okt. — Sv. **JAKUB** Alfeov, apoštol. Zomrel okolo r. 62.
 10. okt. — **19. NEDEĽA PO SV. DUCHU.** (2 Kor 11,31—12,9; Lk 6,31—36, Hl.2) Tiež sv. Eulampiáš a Eulampia, mučeníci.
 11. okt. — Sv. **FILIP**, apoštol.
 12. okt. — Sv. **PROBUS**, **TARAK** a **ANDRONIKUS**, kresťania z Tarzu. Umučení okolo r. 304. Aká o týchto svätých patria k najstarším a najvzácnejším pamiatkam kresťanského staroveku. Podľa gréckeho textu ich vydal slávny Ruinart.
 13. okt. — Sv. **KARPUS**, biskup. Sv. **PAPILUS**, diakon a Sv. **AGATONIKA**, sestra Papilova spolu s ich služobníkom Aathodorom umučení v maloázijskom Pergame na začiatku 3. stor.
 14. okt. — Sv. **NAZAR**, **GERBAZ**, **PROTAS** a **CELZUS**. Umučení v časoch Nerónových.
 15. okt. — Sv. **EUTÝM**, biskup v lydijskom meste Sardes. Zúčastnil sa všeobecného cirkevného snemu proti obrozoborectvu. Zomrel okolo r. 828.

16. okt. — Sv. **LONGIN**. Podľa tradície nazýval sa tak stotník, ktorý velil vojakom pri ukrižovaní Spasiteľa. Jemu sa pripisujú slová: „Naozaj to bol Syn Boží.“ (Mt 27, 54), Sv. Ján evanjelista a apoštol (19, 34) píše o vojakovi, ktorý kopijou prerazil Spasiteľov bok. Aj tento býva nazývaný Longinom. Nemožno spoľahlivo tvrdiť, či obaja sú jednou a tou istou osobou. Meno pochádza z gréckeho slova „lonche“, čo znamená kopija.
 17. okt. — **NEDEĽA SV. OTCOV** — 20. **NEDEĽA PO SV. DUCHU.** (Gal 1,11—19; Lk 7,11—16; Žid 13,7—16; Jn 17, 1—13, Hl. 3)
 18. okt. — Sv. **LUKAŠ**, apoštol a evanjelista.
 19. okt. — Sv. **JOEL**, prorok.
 20. okt. — Sv. **ARTÉM** bol cisárskym správcou v Egypte. Pre svoje kresťanské zmýšľanie umučený za Juliána Apostatu. Zaraďujeme ho medzi veľkomučeníkov. Umučený r. 363.
 21. okt. — Sv. **HILARION** Veľký. Pochádzal z pohanských rodičov. S kresťanstvom sa oboznámil na školách v Alexandrii. Bol žiakom sv. Antona. Vzdal sa všetkého majetku a utiahol sa na púť pri Majumv blízko Gházy. Jeho život napísal sv. Hieronym. Vynikajúcim žiakom sv. Hilariona bol sv. Hesychius. Zomrel okolo r. 372.
 22. okt. — Sv. **AVERCIAŠ**, biskup v Hierapoli.
 23. okt. — Sv. **JAKUB**, apoštol.
 24. okt. — **21. NEDEĽA PO SV. DUCHU.** (Gal 2,16—20; Lk 8,5—15; Hl. 4) Tiež sv. Aret s družicou, mučeníci.
 25. okt. — Sv. **MARCJÁN** a **LUCIÁN**. boli pohanskí mácovia v bithynskej Mikomédii. Po svojom obrátení umučení za Décia okolo r. 250.
 26. okt. — Sv. **DEMETER**. Bol umučený v Sirmii, dnes Mitrovica nad Sávou. Jeden zo svätcov tohto mena pochádzal zo Solúna a bol prokonzulom v Grécku. Za kresťanskú vieru prebodnutý kopijou r. 306. Iný sv. Demeter bol mučeníkom africkým. Ďalší tohto mena bol diakonom a mučeníkom rímskym. Iný sv. Demeter spolu so sv. Honoriom boli umučení v Ostii. Ďalší sv. Demeter bol do roku 213 patriarchom v Alexandrii.
 27. okt. — Sv. **NESTOR** bol biskupom v maloázijskom mestečku Marandis. Ukrižovaný za Décia okolo r. 250 v Perge.
 28. okt. — Sv. **TERENT** a **NEONILA** a ich deti, mučeníci.

29. okt. — Sv. **ANASTÁZIA**, vznešená Rimanka, umučená za Diokleciána. Duchovná dcéra sv. Chrysoagóna. Upálená na ostrove Palmyra okolo r. 304.
 30. okt. — Sv. **ZENOBIUS** a **ZENOBIA**. Sv. Zenobius bol najprv lekárom, neskôr biskupom. Umučený spolu so svojou sestrou Zenobiou za Diokleciána v kilikijskom meste Aeqea.

31. okt. — **22. NEDEĽA PO SV. DUCHU.** (Gal 6,11—18; Lk 16,19—31, Hl. 5) Tiež sv. Stach a Amplias.

1. nov. Sv. **KOZMA** a **DAMIAN**. (Pozri našu poznámku v Slove č. 6/71).

2. nov. — Sv. **ACENDIN** a druhovia, mučeníci.

3. nov. — Sv. **ACEPSIM**, biskup v meste Arbele, umučený spolu s kňazom Jozefom z Betkapuly a diakonom Aitilahisom. Ich statočný výrok pred popravou stal sa veľmi známy: „Radšej umrieme, aby sme večne žili, než aby sme žili tak, aby sme večne zahynuli.“

4. nov. — Bl. **JOANICIUS**, nazývaný divotvorcom. Bol predstaviteľom monastiera na Olympe v Bithynii. Zomrel okolo r. 830.

5. nov. — Sv. **GELACION** a **EPISTEMA**, kresťanskí manželia. Umučení okolo r. 249 v sýrskom meste Emesi pri rieke Orontes.

6. nov. — Sv. **PAVOL**, patriarcha carhradský, rodom zo Solúna. Veľký bojovník proti ariánizmu. Umučený vo vyhnanstve r. 351 tak, že ho uškrtili epitrichilom.

Zopnime ruky k spoločnej modlitbe!

(Dokončenie z titulnej str.)

ale vzápätí aj zloba zlého ducha, ktorý chce zabrániť zdokonaľovaniu človeka v duchovnom živote a zmať ziskane úspechy, postavené na dôvere a úcte k Pánu Bohu!

A práve tu je pole pôsobnosti našej nebeskej Matky. Ona vyprosuje posilu, ba aj zmierenie následkov trestajúcej ruky Božej, alebo skrátenie skúšky našej vernosti a oddanosti Bohu, aby sme v spolupráci s vyrosenou milosťou obstáli pred velebnosťou Božou. Matka Božia svojich verných čitateľov nikdy neopúšťa a účinne im pomáha! Slzy utrpenia i chvíľa ťažkých skúšok svojím orodovaním premieňa na úžitok tela i duše.

Nie div, že tak radi v mesiaci októbri znovu zapalujeme sviece pred ikonami i sochami Bohorodičky. Zapalujeme nielen sviece, ale rozpaľujeme horlivosťou, úctou a bezhraničnou dôverou k Bohorodičke naše srdcia. Srdcia, modliace sa spoločne tú krásnu modlitbu sv. ruženca. Modlitbu, spájajúcu rodiny, priateľov, známych, zdieľajúcu srdcia farníkov so svojim duchovným i celým spoločnosťou Cirkvi.

Zopnime ruky k spoločnej modlitbe sv. ruženca v mesiaci októbri! Obetujeme októbrové modlitby sv. ruženca za zmiernenie našich myslí a sídc, za pokoj a mier v našich rodinách i medzi národmi, aby sme si zaslúžili prejav Božej priazne a hojnosť Božieho požehnanja, na orodovanie našej nebeskej Matky, Kráľovnej nebies a najsvätejšieho ruženca!

Tibor Fedorenko.

Myšlienky na všedné dni

Sila, ktorú Spasiteľ dáva apoštolom a každému kresťanovi, je určená pre službu spolublížnym. Cez takto uplatnenú energiu máme účasť na životnom poslaní nášho Pána: na vykúpení a záchrane sveta v znamení odovzdávania sa za mnohých a pre mnohých...

Dožičím si z času na čas nejakú chvíľu aj na vypočutie iných?

Na kňazov máme oprávnené vysoké požiadavky... Ale aj oni sú ľudia ako my a musia o uskutočnenie svojho ideálu a svojho poslania trvale bojovať. Pomáhajme im v tom a nebuďme im ani na pokušenie, ani zvodcami na zle.

Keď naši spolublížení v nás nenájdú — ako v kresťanoch — Boží život, jeho lásku a jeho Cirkev ako „sviatosť Božieho stretávania sa“ — sotva nájdú aj cestu k Bohu.

Položme si osobne nasledujúce otázky: Koľko času venujem denne svojomu zdraviu? Koľko zušľachťovaniu vlastného výzoru? A koľko mi ho ostáva pre Boha a svojich blízkych? Uznávam, že všetko má v mojom živote svoje miesto a oprávnenosť. Ale — mám v tom vyváženosť, alebo kriklavú nerovnováhu?

Vznešená láska

Lásku k vlasti možno charakterizovať ako samozrejmu povinnosť, ale je lepšie povýšiť ju na ozajstnú vznešenú lásku. Vynikajúci arcibiskup a neohrozený zástanca práv svojho ľudu kardinál Mercier vo svojom pastierskom liste v prvom roku prvej svetovej vojny napísal: „Pre náboženstvo je láska k vlasti zákonom. Niet pravého kresťana, ktorý by nebol aj pravým vlastencom.“ Milovať vlast a pričiňovať sa o jej rozkvet je povinnosťou viac než samozrejmosťou a predsa si ju musíme stále a znovu uvedomovať aj posilňovať jej rast. Posilňovať v tom zmysle, aby sme zvyšovali svoje snaženie ešte viac v prospech rozkvetu spoločného šťastia, aby sme cítili, že svojou prácou nezabezpečujeme chlieb iba pre seba a svoju rodinu, ale pre všetkých. Pre všetkých, ktorí spolu s nami na spoločnom fronte práce, výstavby a zápasu za lepší zajtrajšok usilujú o šťastie, blaho a pokoj pre všetkých.

Takto pochopená láska k vlasti a takto pochopený zmysel našej práce pre blaho vlasti je najpevnejšou posilou svetového boja za mier. Náš človek veľmi dobre pozná cenu mieru i hrôzu vojnového besnenia. Pre to druhé má vo svojom srdci iba odpor a opovrhnutie. Mierumilovná väčšina ľudstva úprimne túži po splnení svojich mierových nádejí. Bojuje za ich splnenie a trvalé zakotvenie vo svete. Tento boj žiada aj našu podporu. Ako veriaci musíme toto úsilie podporiť aj svojimi vlastnými rukami. Rukami, ktoré sa vedia zopnúť aj k modlitbe, aj k účinnej práci.

Prameňom tohto úsilia musí byť práve naša vznešená láska k vlasti a ľuďom. Táto láska má nás viesť celým našim životom a náš život musí naplňovať tvorivou aktivitou. Cesta a cieľ tejto lásky sú taktiež vznešené a krásne. Najkrajšie a najvznešenejšie pre veriaceho človeka musí byť, keď vie s úprimným odhodlaním toto všetko dôsledne uskutočňovať v súlade s učením viery, s morálnymi zásadami svojho náboženstva i s povinnosťami, ktoré nám ukladá spoločnosť.

Vznešená láska k vlasti nás nabáda k tomu, že budeme s dôstojnou oddanosťou prispievať k plnému rozvinutiu veľkých a vznešených cieľov, ktoré zabezpečia nám i všetkým ľuďom dobrej vôle pokoj a blaho, vzájomné porozumenie, dôveru, šťastie a trvalo pevné vzťahy človeka k človeku!

○ činnosti solúnskych bratov na Veľkej Morave

V Sovietskom zväze vyšla nedávno (r. 1970) prvá systematická slovenská literatúra pod názvom **DEJINY SLOVENSKEJ LITERATÚRY**. V tomto rozsiahlom diele, ktoré vydala Akadémia vied Sovietskeho zväzu za redakcie J. V. Bogdanova, S. V. Nikofského a S. A. Šerlaimovej, sú rozpracované základné problémy staršej i novej slovenskej literatúry. Naistarsie obdobie spracoval L. S. Kiškin a v preklade uvádzame časť, pojednávajúcu o činnosti solúnskych bratov sv. Cyrila a Metoda medzi našimi predkami:

„Prvé, staroslovienske obdobie rozvoja vzdelanosti na Slovensku — podobne ako v Čechách a v iných slovanských krajinách — bolo spojené s misijnou činnosťou bratov Cyrila (826—869) a Metoda (asi 813—885), ktorých na prosbu kniežata Rastislava poslal na Veľkú Moravu byzantský cisár Michal III. Toto obdobie trvalo približne do XI. st.

Počas svojho pobytu na území terajšej Moravy a Slovenska, ktoré patrilo do zväzku Veľkej Moravy, Cyril a Metod vystupovali nielen ako vierozvesti, no aj ako kultúrni pracovníci — vychovávateľa. Oni a ich žiaci prekladali do staroslovienského spisovného jazyka liturgické a cirkevnoprávne knihy, tvorili svoje práce, rozširovali preklady a vlastné práce medzi ľuďmi.

Pamiatky staroslovienskej vzdelanosti, ktoré vznikli na území Slovenska, sa v pôvodnom stave nezachovali, no podľa ich neskorších odpisov, ktoré sa zachovali v Bulharsku, Macedónsku, v Čechách a v Rusku, dá sa usúdiť o vysokej úrovni slovesnej kultúry Slovanov IX.—X. st.

Za jedno z najvýznamnejších pôvodných diel obdobia staroslovienskej vzdelanosti sa pokladá básnický predslov k evanjeliu, ktorý napísal Cyril. V svojráznom predslove vysoko oceňuje význam písma a vzdelávania a porovnáva ich so svetlom, bez ktorého niet radosti. „Duša nezná písma, mŕtvou sa javí“, hovorí v tomto diele. Ďalej v ňom bráni konanie bohoslužieb v slovanskom jazyku, pretože mŕtve jazyky (hebrejský, latinský a grécky) sú ľuďu nezrozumiteľné. K uceleným prácam Metoda patria dve nevelké homilie O manželskej rozluke a O pokání.

Osobitný vedecký význam majú Životy Cyrila (Konštantína) a Metoda, známe pod názvom **MORAVSKO — PANÓNSKE LEGENDY**, v ktorých sú najcennejšie historické prídavy o Veľkej Morave. Život sv. Konštantína (Pamiatka a život blahosla-

veného učiteľa nášho Konštantína — Filozofa, prvého vychovávateľa národa slovienského) sa predpokladá, že napísal Metod, alebo jeden zo žiakov Cyrila — macedónsky biskup Kliment (zomr. 916) za Metodovej pomoci. V Živote je pútavo a podrobne opísané detstvo Cyrila, roky štúdií, jeho pobyt v Carihrade, činnosť na Veľkej Morave, náboženské a vedecké dišputy, ktoré viedol so svojimi protivníkmi.

Autorstvo Života sv. Metoda (Pamiatka a život blahosla-veného otca a učiteľa nášho Metoda, arcibiskupa moravského) sa pripisuje Klimentovi. Na rozdiel od Života sv. Konštantína je napísaný jednoduchšie a vecnejšie, má skôr politický než historický ráz. Osobitná pozornosť je venovaná neustálym sporom Metoda s nemeckými biskupmi, ktorí robili všetko možné, aby nedopustili cirkevné osamostatnenie Veľkej Moravy a Panónie.

Okrem životov správy o živote a činnosti Cyrila a Metoda obsahujú ešte dve diela, ktoré vznikli na rozhraní IX. a X. st. Je to pochvala sv. Cyrilovi Filozofovi a Pochvalné slovo na sv. Cyrila a Metoda. Pripisujú sa taktiež Klimentovi. Zvláštnosťou týchto diel je ich lyrický prejav hlbokéj oddanosti k bratom — vychovávateľom, lyrickosť a obraznosť v opise ich zásluh.

Hoci vychovávateľská činnosť Cyrila a Metoda a ich žiakov na území Veľkej Moravy bola pomerne krátka, zanechala stopy. Pamiatka o nej sa zachovala vo vedomí ľudu. Výstupy bratov — vychovávateľov na obranu pre ľud zrozumiteľného jazyka boli neskoršie oporou pre tých, ktorí v priebehu vekov rozličnými formami dávali svoj vklad na rozvoj slovenskej národnej kultúry. V orientácii na cyrilometodskú tradíciu v období národného obrodenia, ktoré sa začalo na konci XVIII. st., zohrali veľkú úlohu osvietení. Charakteristická v tomto zmysle je Bernoláková činnosť a jeho nasledovníkov.

Staroslovienske obdobie rozvoja literatúry bolo vystriedané na území Slovenska dlhým obdobím panstva latinčiny (XI. st. — začiatok XV. st.). Úpadku staroslovienskej vzdelanosti na Slovensku predchádzal rozpad jedného z najväčších ranofeodálnych slovanských štátov — Veľkomoravskej ríše (906), po ktorom nasledovalo postupné odtrhávajúce Slovákov od ich príbuzného slovanského osídlenia a podmanenie ich kráľom Uhrami. V prvej polovici XI. st. za kráľa Štefana väčšina časť Slovenska bola už pripojená do zväzku Uhorského štátu.”

„Nová päťročnica chce lepšiu budúcnosť človeka“. V ďalšej etape, ako uvádzajú smernice, sa budú „rozvíjať najmä tie stránky života, a to tak spoločnosti, ako aj jednotlivých občanov, pri ktorých rastúce uspokojovanie hmotných potrieb bude sprevádzané zlepšením životného prostredia, rozvojom socialistickej kultúry a vzdelanosti“. Má kresťanská morálka iné ciele? Bude sa ďalej rozvíjať socialistický princíp odmeňova-

nia podľa zásluh — nepripomína nám to Kristove slová „hodný je služobník mzdy svojej“; Bude sa „sústavne zdokonaľovať starostlivosť o deti“ — nie je to ďalšia základná norma kresťanskej morálky? Bude sa sústavne zdokonaľovať starostlivosť „o občanov, ktorí už sú na zaslúženom odnočniku“ — nevzýva aj Písmo k starostlivosti o starých ľudí?

(Fr. Rezek v českých Kat. novinách č. 28/1971, str. 3.)

Už dávnejšie sa zaoberám problematikou sv. Liturgie. Mám na mysli otázku jej prekladu do slovenčiny a to najmä Liturgie sv. Jána Zlatoústeho, ktorá sa u nás gréckokatolíkov — až na malé výnimky — každodenne používa už po stáročia.

Je všeobecne známe, že túto liturgiu z gréckeho jazyka do starosloviensčiny preložili sv. bratia Cyril a Metod. Svojho času bola to udalosť epochálneho významu, ba bol to počin prevratného prelomu, keď pri ustrnulom chápaní a konzervatívnych zásadách o výlučnosti gréckeho a latinského bohoslužobného jazyka prekázala bariéry nová — presnejšie povedané stará, ale zabudnutá — zásada o oprávnenosti aj iného, v našom prípade staroslovienského liturgického jazyka. A veru, priniesla nemalý rozruch a pre sv. bratov aj protiventvá.

Zásada o používaní reči ľudu v liturgických obradoch bola na východe už dávnejšie známa a v praxi uplatňovaná. Bohoslužobným sa stal jazyk sýrsky, chaldejský a neskôr aj koptský. Rumuni zaviedli do bohoslužieb národnú reč pred vyše 250 rokmi, Maďari asi pred šesťdesiatimi rokmi. Táto zásada prešla cestu do života a slávila víťazstvo aj na II. vatikánskom koncile, na ktorom po dobre uváženej iniciatíve Jána XXIII. a Pavla VI. bola dekrétmi všeobecnej platnosti uzákonená a sankcionovaná.

Táto požiadavka vychádza z potrieb veriacich a sv. Cirkv ako dobrá a starostlivá matka vypočula ich hlasy a umožnila, aby všetci veriaci mohli vzdávať Bohu chválu v zrozumiteľnom jazyku. Toto je skutočnosť, ktorá sa sama žiadala a netreba ju nijako zvlášť dokazovať. Neznalosť starých liturgických jazykov vyžaduje — ba núti nás — aby sme veriacim pre ich duševný prospech vychádzali v ústrety i po jazykovej stránke a uľahčili im kráčať na ceste dokonalosti. Veď je samozrejmé, že používanie materinskej reči pri bohoslužbách je veriacim len prospešné a užitočné.

Každému súdnemu človeku je a musí byť jasné, že k prehĺbeniu duchovného života je predovšetkým dôležité a potrebné, aby veriaci hovorenej alebo spievanej modlitbe, hlásaniu a náuke evanjelia plne rozumeli. Teito požiadavke nesmieme sa vyhýbať najmä tam, kde veriaci dnes cirkevnoslovienskemu jazyku už nerozumejú. A veru, prevažná časť našich veriacich patrí do tejto kategórie.

Preto musíme poslúchnuť varovný hlas a vážne napomenutie apoštola národov sv. Pavla: „... ak darom jazyka nevydávate zrozumiteľné slová, ktože bude vedieť, čo hovoríte? Do vetra budete hovoriť!“ (1 Kor. 14, 9) a pokračuje: „... akože ti aj ten prostý človek povie amen na to, čo si dobrorečil? Veď nevie, čo si hovoril!“ (Tamtiež 14, 16). Ten istý apoštol o takomto spôsobe modlitby hneď aj vynáša svoj rezolútny úsudok a hovorí: „Keby sa tak celá cirkev zišla na jednom mieste a všetci by hovorili darom jazykov (neznámych), a prišli by tom nezasvätení alebo neveriaci, či by neoviedali, že bláznite?“ Preto vo svojej starostlivosti a horlivosti o spasenie duší hneď aj napomína, povzbudzuje a poučuje, že tak sa máme v chráme chovať, modliť a hlásať pravdy Božie, aby aj veriaci i neveriaci, zasvätení i nezasvätení usvedčili a posúdili, zjavili tainosti srdca, padli na tvár, vzdali poklonu Bohu a vyznávali: „Iste, Boh je vo vás“. (1 Kor. 14, 23—25).

Považujem za potrebné poukázať na jednu veľmi závažnú okolnosť. Mnohí totiž z nepochopenia kritizujú a odsudzujú toto snaženie a nepripúšťajú, aby veriaci pri modlitbách a bohoslužbách uplatňovali toto svoje prirodzeným zákonom a apoštolskými ustanoveniami a predpismi sv. Cirkvi im dané právo a z nepochopiteľných príčin, alebo hádam skôr umiernenosti odopierajú veriacim, aby sa v prehľbovaní duchovného života mohli vzdelávať vo svojej materčine.

Vyskytujú sa aj názory, že sa zavádzaním reči ľudu sleduje akési podceňovanie, znehodnocovanie a zavrhovanie cirkevnoslovienského bohoslužobného jazyka. Nič takého sa však nedeje!

Dobre vieme, že cirkevnosloviensčina svojou bohatosťou slov, výrazov a termínov sa úplne vyrovná gréčtine a latinčine, ba v niektorých prípadoch ich aj prevyšuje. Je to jazyk svojou celou štruktúrou klasický a najmä po stránke lexikálnej a štylistickej obdivuhodný.

Dúfam, že ma za to nik nepovažuje za vystatovačného chváliteľa, ak zdôrazním, že tento svoj pradadovský jazyk, reč otcov a praotcov úprimne a z celého srdca milujem, obdivujem a vážim si ho. Je však pravdou, že dnes ľudia už málo rozumejú cirkevnoslovienskemu textu, a preto vyslo-

vujú jednotlivé modlitby skomolene, automatickou zotrvačnosťou a bezmyšlienkovitou zvyklosťou. Je to poľutovaniahodný stav, ak niekto niečo hovorí a nevie, čo hovorí a pritom si myslí, že tak to má byť. Pre nezrozumiteľnosť slov, výrazov a celého textu dochádza často k vytváraniu takých skomolenín, že z toho vznikajú až tragicky smiešne situácie. Mohol by som uviesť veľa príkladov, ale spomeniem len jediný, ktorý nech nám všetkým bude na výstrahu. V istej farnosti kňaz zistil, že pri panychide namiesto „Boh sošedvi vo ad“ akoby nič ľudia spievajú „Boh sušenij ovad“. Hodilo by sa to skôr do repertoáru posmešných vtipov, ale, bohužiaľ, je to pravdivá a bolestná skutočnosť! Je to obdobné, čo sa hovorilo o českých miništrantoch, ktorí pri latinských responzóriách namiesto „sed libera nos a malo“ bez rozpakov odpovedali „sedm libr masa malo!“ K takýmto stavom sa dostávame vtedy, keď ľudia nerozumejú liturgickému textu.

Pripomeňme si radšej známe slová sv. apoštola Pavla. Či by nás neodsúdil a nevytýkal nám, akože sa modlite? Či by nám nepovedal celkom oprávnené, akože môže byť „Boh vo vás“, keď si tak nerozumne počínate?

A čo my? Trpíme to, nedbáme na to a možno ľahostajne a nesvedomite pozeráme, ako veriaci pre nezrozumiteľnosť liturgického textu duševne krpatejú! Ruku na srdce! Kto sa opováži tvrdiť, že tu nie je potrebná jazyková reforma, aby sa prostredníctvom zrozumiteľného slova obnovil a prehĺbil duchovný život! Nech to bude pre niekoho bolestné, ale jazyk, ktorý je mŕtv, musí ustúpiť a dať miesto záujmom večného spasenia živých duší!

Vážnym čitateľom pripomínam, že nie som extrémista a neschvaľujem tendenciu, ktorá presadzuje názor, aby všetko bez rozdielu bolo preložené do reči ľudu. Nenachádzam príčin, aby sme menili také ľahké a zrozumiteľné texty a modlitby, ako napr. Hospodí, pomiluj, podaj, Hospodí, Otče náš a iné. Bol by to, podľa mňa, prehnaný reformizmus a do istej miery aj neúcta k našim tradíciám. No na druhej strane je bezpodmienečne potrebné, aby ťažšie texty, ako napr. Vieriťu boli tlmočené v reči ľudu, lebo ide o vyznanie viery, o vyjadrenie náboženského presvedčenia. Dúfam, že každý, komu záleží na duchovnom raste a dokonalosti nesmrteľných duší, uzná, že oživujúci pokrm Kristovho slova nemôže byť podávaný mŕtvou lyžičkou nezrozumiteľného jazyka.

Túto zásadu už dávnejšie spoznali mnohí autori. Uvediem aspoň niekoľko diel:

1. **Alexej Maľcev:** Die göttlichen Liturgieen (Berlín 1890, str. 568). Je to významná a dôkladná práca pre nemecky hovoriacich veriacich. Kňazské modlitby liturgie uvádza v nemeckom preklade a cirkevnosloviensky text cyrilikou v dvoch kolonkách. Verejné časti liturgie uvádza v troch kolonkách — v nemeckom preklade a cirkevnosloviensky text v nemeckom fonetickom prepise i cyrilikou.
2. **Dr. M. Rusznák:** A keleti egyház miséi (Budapešť 1915, str. 267). Je to vynikajúce dielo znalca východnej teologickej, liturgickej a cirkevnoprávnej problematiky. Text liturgie uvádza len v maďarčine.
3. **Pavol Spišák:** Chváľme Boha (Ružomberok 1942, str. 656). Chváľuhodný pokus o preklad našej liturgie do slovenčiny. Autor uvádza liturgický text v dvoch kolonkách. Najprv cirkevnosloviensky latinkou dost neobvyklým fonetickým prepisom a paralelne slovenský preklad.
4. **Lidový sborník modliteb a bohoslužebných zpěvů prav. cirkve** (Praha 1951, str. 600).

Naše snaženie — dať do rúk veriacim slovenský liturgický text — má taký istý zámer, ako ho vyslovil A. Maľcev v spomínanom diele: „... imel slučaj ubjeditsja, što soveršenie mnoju liturgij i tainstv na jedinstvenno ponjatnom im nemeckom jazyke ispolnilo serdca ich velikuju radostiju.“ Má také isté zdôvodnenie, ako uvádza tento autor: „... što by oni mogli byť osmyslennymi i dejatel'nymi učastnikami v cerkovnych pesnopenijach i molitvach.“

Uvedomujúc si túto našu povinnosť voči veriacim, aj my chceme im dať do rúk a do srdca liturgiu v zrozumiteľnom jazyku, aby neboli len pasívnymi reproduktormi, ale uvedomilými a činnými účastníkmi v cirkevných spevoch a modlitbách. A tento úmysel nám naozaj nik nemôže a nesmie zazlievať.

A tu prichádzame už k problematike samotného prekladu liturgie a modliteb do slovenčiny. Kto sa len trochu vážnejšie zaoberal a oboznámil s technikou prekladu, vie, že pri prekladoch sa vyskytujú mnohé nepredvídané, prevapujúce a často priam neprekonateľné ťažkosti. Vyplyva to najmä z povahy a štruktúry gréckeho a staroslovienského jazyka na jednej strane a z nedostatočnej výrazovosti a neupresnenej

JEDNO JE POTREBNÉ

Jedno je potrebné a to jedno potrebné si máme získať záslužnými skutkami...

V tomto živote, ktorý je cestou do večnosti, máme si nazbierať veľa záslužných skutkov lásky k Bohu a k bližnému. — Už je to s nami, s ľuďmi tak, že Pán Boh aj lásku nám musí nariaďovať... — Lásku k nášmu najväčšiemu dobrodincovi, — k sebe, ako nášmu stvoriteľovi a k našim blíznym!... Celé učenie našej viery nie je vlastne nič iné, ako prikaz lásky k Bohu, k sebe samému a k bližnému. — Stačí dokonale milovať Boha, milovať Boha nadovšetko a — čokoľvek budeš robiť, nebudeš hriešiť, ale čnosť, ktorá, ak budeš v stave milosti posväcujúcej, bude ti záslužným skutkom pre nebo, pre spásu duše, pre život večný, radostný v nebi.

Záslužné skutky (dobré slovo doma, dobrá rada bližnému, pohár vody smädnému, nábožný vzdych, modlitba, vyznanie viery... v stave milosti posväcujúcej) otvárajú nebo!

Viera, ako učí I. Vatikánsky snem, je — „nadprirodzená čnosť, ktorou z podnetu a za pomoci milosti Božej, za pravdu máme veci od Boha zjavené, a to nie pre ich vnútornú pravdivosť prirodzeným svetlom rozumu nám ozrejmenné, ale na základe autority samého Boha ich zjavujúceho, ktorý sa nemôže ani mylíť, ani klamať.”

Máš krstný list, ktorý svedčí, že tam a vtedy si bol pokrstený... Teda pas do neba by si mal. K pasu pravého náboženstva je však nutné potrebné mať aj vizum záslužných skutkov.

Vyznával si vždy a všade neohrožene vieru v jedného Boha? Ctil či snáď urážal si ho? Svätí si nedeľu, sviatky, zúčastňoval si sa na sv. Službe, počúval si kázeň...? Poslúchal si rodičov, dobre si vychovával svoje detky? Nezabíjal si telá, duše? Zachoval si čistotu, v manželstve lásku, úctu, vernosť...?

Máme byť ako kresťania prvých vekov, ktorým názov „svätí” bol celkom bežný, pretože im bol vlastný. — Keď sv. Pavol písal list Korinťanom, dal mu nadpis: „Pavol... cirkvi v Korinte a všetkým svätým, čo sú v celom Achajsku.” — Podobne je to v liste Rimanom a Efezanom.

Chceš sa bezpečne dostať do života večne blaženého? Áno?

— Vtedy ver a vyznávaj Boha celým svojim životom, chráň si a nestráť milosť posväcujúcu a — zachovávaj prikázania!... Ktoré?

— Božie i cirkevné, všetky a — odplata naša bude hojná v nebi!... (Mt. 5, 12).

ThDr. JÁN SEMAN

dogmaticko-liturgickej terminológii východného obradu v slovenčine na strane druhej. Musíme však stoť čo stoť prekonať tieto ťažkosti a musíme pamätať na dve hlavné zásady našej práce:

- A. Vytvoriť dogmaticko-liturgickú terminológiu,
- B. brať na zreteľ grécky originál a starosloviensky preklad.

Vysvetlíme si tieto zásady bližšie a podrobnejšie:

A. Prvou a najhlavnejšou zásadou má byť, aby dogmatické a liturgické pojmy boli v preklade vyjadrené presnou a príliehavou terminológiou, ktorá neprípúšťa dvojaký výklad alebo nejasnosť. Vieme, že keď liturgia bola zostavovaná, ani v gréčtine neboli ešte niektoré vieroučné pojmy celkom presne a definitívne vyhranené. Toto sa stávalo postupom času podľa toho, aké herézy sa vyskytovali a ako sa tieto sporné otázky riešili na cirkevných snemoch a súčasne upresňovali dogmatické pojmy. Dnes, keď táto dogmatická terminológia je už dávno ustálená, musí sa presnosť prejavovať aj v preklade liturgických textov. Aspoň niekoľko príkladov:

1. V piesni Jednorodný je slovo „nepreložno”, „atreptos”. Na prvý pohľad sa zdá, že je to celkom jednoduché, ale ak si uvedomíme, že toto slovo sa použilo na IV. všeobecnom sneme v Chalcedone r. 451 na odsúdenie dokétov a monofyzitov a zase na VI. všeobecnom sneme v Carihrade v rokoch 680 — 81 proti monoteletom, nebude to tak celkom ľahké vyjadriť túto dogmatickú pravdu v slovenčine jedným slovom. Latincina používa dva výrazy — na chalcedonskom sneme „immutabiliter” a na carihradskom „inconvertibiliter” (Denz. 148, 291). V prekladoch nachádzame dosť veľkú rôznorodosť. Najčastejšie „skutočne” a „bez premeny”. Vzhľadom na to, že rozhodnutie bolo vynesené proti dokétom atď., prikláňam sa k slovu „skutočne”, že totiž Kristus mal skutočné telo a nielen zdanlivé a bol skutočným človekom a jeho ľudská prirodzenosť a vôľa v jednej osobe sa s božskou nepremiešala a nestratila. Tak to prekladá aj Malcev „wahrhaftig”, ale v cherubínskej modlitbe, kde sa toto slovo opäť vyskytuje, už prekladá „unwandelbar”. Podobne aj ostatní prekladatelia.

2. V cirkevnoslovienskom liturgickom texte sa často používa slovo „služiti” a opakuje sa dôsledne všade napriek tomu, že v gréckom origináli toto slovo nachádzame v troch obmenách: latreuein, leiturgein, diakonein. Kvôli úplnosti uvediem ich význam:

- a) Latreuo — konám Bohopoctu. Divinum cultum praesto.
- b) Leiturgeo — vykonávam kňazské poslanie pri Službe Božej, liturgizujem, vykonávam verejný kult v chráme a s tým spojené obrady. Cultum Dei publicum obo.
- c) Diakoneo — obsluhujem, vysluhujem, pomáham pri obsluhe.

Z toho vyplýva, že tieto slová vyjadrujú tak dogmaticky ako aj liturgicky odlišné pojmy. Preto by sa to nemohlo spresniť aj v slovenskom preklade?

3. Ďalší príklad svojím vážnym dogmaticko-liturgickým významom varuje, aby sme pri prekladovej činnosti neupadli do

ľahostajnej priemernosti alebo ľahkomyselnej nedbalosti. Sú to slová „pomjanuti” na strane jednej a „pominati”, či „vospominati” na strane druhej.

a) Pomjanuti — „mnemoneuin” — znamená jednoduchú spomienku, upomienku, reminiscenciu na niečo. Memini, mentionem facio — Andenken. V liturgickom texte sa používa tam, kde skutočne len spomíname, zmieňujeme sa o niečom, napr. o zosnulých. Od toho pochádzajú slová mnéma, mnemeion — pomník a pod.

b) Pominati, vospominati — „mimneskein” — popri jednoduchom spomínaní má aj veľmi hlboký dogmaticko-liturgický význam najmä tam, kde ide práve o takýto úkon, v liturgii. Znamená niečo na pamiatku niekoho alebo niečoho zachovávať, uskutočňovať alebo sprítomňovať — quando aliquis vel aliquid memoriae alicuius observatur — Erinnern. Pri tomto sa odvolávam na liturgickú štúdiu Theodora Schnitzlera Druhá eucharistická modlitba, v ktorej hovorí práve o tejto otázke.

„Nemecké znenie slova spomienka — Erinnerung naznačuje tieto súvislosti: niečo vyberieme zo svojho vnútra, tam totiž niečo je, teraz vnímateľne sprítomňujeme. Grécky a latinský výraz — mimnesco... vyjadruje asi toto: Pomyslel som si na to a, hľa, tu je to... commemoratio nie je akási spomienka v historicko-kronikárskom zmysle, ale v zmysle sprítomnenia minulosti.” (Pozri Duchovný pastier 1971, čís. 5, str. 227, pokrač. (4), prel. F. S.).

Hádam ani netreba zvlášť dokazovať, čo z tejto štúdie vyplýva: Bez znalosti gréckeho slova, resp. obchádzaním gréckeho pôvodného textu, nie je možné správne a dobre prekladať. Pre takúto nevšímavosť môže sa stať, že do prekladu v dogmaticko-liturgických pojmoch prenikne chaos a čo je horšie, mnohých uvedieme do nenapraviteľných omylov.

Preto v modlitbe po premenení chleba a vína slová: „pomínajúšce” — „memnemenoi” prekladať len slovom „spomínajúci” nie je presným a dostatočným vyjadrením dogmaticko-liturgického pojmu gréckeho „mimneskein”, ale ani liturgického úkonu, ktorý sme práve vykonali. Hádám bolo by tu lepšie použiť slovo „prípomenúť”, ale z hľadiska dogmaticko-liturgického zmyslu ani toto slovo nie je dosť príliehavé a výstižné. Žiada sa, aby tento pojem bol rozšírený a upresnený ešte iným slovom. Túto možnosť nám dáva pôvodný grécky text! Presvedčíme sa o tom, ak urobíme kriticko-etymologický rozbor samotného gréckeho textu.

V cirkevnoslovienskom texte je to takto: „pomínajúšče ubo”, čo samo o sebe je celkom správny preklad a predsa ani tento nevystihuje úplne to, čo obsahuje grécky text, ktorý znie: memnemenoi toinyn.

Význam slova „mimnesco” už poznáme, ale príslovku „toinyn” ešte nie. Skladá sa z dvoch častí: „toi” a „nyn”.

„Toi” znamená naozaj, skutočne, istotne, áno... atď.

„Nyn” znamená teraz, v prítomnosti... atď.

„Toinyn” ináč zodpovedá adverbium „ün”, ktoré obyčajne sa vyskytuje vo veľmi zosilnenej forme „toi+gar+ün” a svojím významom je totožné s „toinyn”.

Proskomídia

(Pokračovanie)

5. – **Symbolika proskomídie** tiež prešla svojim evolučným procesom. – V najstarších časoch vedľa svojho praktického cieľa proskomídia mala ten symbolický význam, že prinášanie darov k eucharistickej obeti bolo výrazom príslušnosti k Cirkvi, lásky veriacich k nej i ku Kristovi, že s Ním chceli tiež niečo svojho obetovať, ba túžili, že z ich chleba a vína bude Jeho Telo a Krv alebo aspoň pokrm a nápoj pre Jeho údy pri agapách. – V 8. – 9. storočí videli v chlebíku na diskose „nebeský chlieb, výživu pre celý svet“. Z toho potom sa rozvinula bohatá a rôznorodá symbolika. Viac-menej prijatou sa stala táto: Celý chlieb predstavuje Presv. Bohorodičku. Vykrájanie ahnca z chlebíka nám pripomína narodenie Pána z Presv. Panny Márie. Oltárík na boku predstavuje Starý zákon, Betlehem. Kladenie hviezdy nad „ahnca“ a čiastočky nám pripomína betlehenskú hviezdu a naozaj vtedy aj hovorí kňaz slová o tej hviezde (Mt. 2, 9). – Prikrývanie obetných darov symbolizuje zavinutie Pána do plienok. – Prinášanie kadidla nám pripomína príchod Troch kráľov k jasičkám, vôňa kadidla nám znázorňuje prejavy úcty a poklony Bohorodičky, sv. Jozefa, anjelov, pastierov, troch kráľov i všetkých ctiteľov Betlehemskeho Dieťaťa a vyzýva nás spojiť svoje terajšie prejavy lásky a úcty s ich. – Diakon pri proskomídií podľa toho symbolizuje archanjela Gabriela pri zvestovaní i anjela, ktorý oznámil pastierom radostnú zvesť, že sa im narodil Spasiteľ.

V tom pojatí symbolika proskomídie sa zdá byť dosť prirodzená, až samozrejma, a niet dostatočného dôvodu ju nejakou napádať a takto stierať duchovné zameranie a milú vôňu, povznášajúcu k posvätným citom. – Trochu násilnejšie to už vyzerať, ak obrad proskomídie by sme chceli použiť ako podklad k symbolickému výkladu Kristovho utrpenia, o čo sa tiež niektorí liturgisti pokúšali.

6. – **Proskomídia** v dnešnej svojej podobe a funkčnej úlohe má za cieľ dôstojne pripraviť kňaza k slúženiu Služby Božej a nachystať chlieb a víno k eucharistickej obeti. – Kňaza alebo aj diakona majú pripraviť vstupné modlitby, keď vstupujú do chrámu, keď stoja pred ikonostasom, keď vstupujú do kňazišťa a obliekajú na seba bohoslužobné rúcha. – Preto v tom čase nik ich nemá prerušovať, ani hlukom a rečami v sakristii vyrušovať! – Priprava obetných darov s príslušnými predpísanými modlitbami tvorí druhú a podstatnú časť proskomídie. – Zakončovanie proskomídie odpustom je neskoršieho pôvodu bez zvláštneho dôvodu okrem toho, že sa tým naznačuje akási osobitosť tejto časti od ostatných častí Služby Božej.

o. Ján Ďurkán

Doslovný preklad je teda takýto: „Pripomenúc naskutku teraz toto spasiteľné prikázanie a všetok... atď.“ Inými slovami: „Pripomíname a uskutočňujeme teraz (v prítomnosti) toto spasiteľné prikázanie a všetko... atď.“ Alebo ešte presnejšie: „Pripomíname a naskutku sprítomňujeme (teraz) toto spasiteľné prikázanie a všetko... atď.“

Po tomto rozbere už nebude ťažko urobiť správny a z dogmaticko-liturgického hľadiska bezchybný a správny preklad. Z toho vyplýva, že urobiť dobrý preklad je práca zložitá, namáhavá a vyčerpávajúca a že nie je ho možné robiť bez dôkladnej prípravy.

B. **Druhá zásada**, ktorú sme stanovili, nie je menej dôležitá. Ide v nej vo všeobecnosti o techniku prekladania, najmä o slová, ktoré síce nemajú dogmatický význam, ale môžu mať liturgický alebo svojou zložitou a nezvyčajnosťou ťažko sa dajú preložiť. V takomto prípade bez povšimnutia si gréckeho textu preklad z cirkevnoslovienského jazyka nemusí byť ani dobrý ani presný.

Je známe, že cirkevnosloviensky preklad, nech by bol akokoľvek dokonalý, čo aj skutočne je, predsa je len prekladom a robiť preklad z prekladu je vždy na úkor slovej a štylistickej krásy originálu. **Niekoľko príkladov:**

1. **Blahostojanie** — eustateia — znamená dobré postavenie, stabilitu, stálosť a pod., ale vôbec nie blahobyť a toľž nie rozkvet. Veľmi dobrý výraz má Maľcev „Wohlbestand“ a nie len proste „Wohlstand“.

2. **Blahorastvoreníe** — eukrasia — výraz pôvodne prevzatý z chémie. „Krasia“ — zlúčenina, zmes. Tu má však špeciálny význam o podnebí, počasí, teda: priaznivá primeranosť ovzdušia. Alebo: náležité zloženie počasia. Alebo: priaznivá počasie. Alebo: priaznivá miera povetria atď. Maľcev: Wohlbeschaffenheit der Luft, Szabó: Bona aeris temperies. Avšak rozhodne nie je tu reč o búrkach.

3. **Príčet cerkovnyj** — pantos tu kleru. Tu nejde o duchovenstvo ako také, ale okrem kňazov a diakonov aj o ostatných príslušníkov cirkevného zboru — cirkevníkov, kostolníkov atď., teda o pomocný personál.

V tomto prípade sa stretávame s opačným zjavom, kde preklad lepšie vystihuje úmysel autora ako originál. To však neznamená, že grécke slovo „kléros“ je nesprávne, lebo u nás ešte aj dnes sa hovorí spevákom „klír“, „klíros“ a predsa nepatria do zboru duchovenstva.

4. **Vospěvajemj** — anymnunos. V modlitbe pred „Trisagiom“ sa to prekladá „ospevovaný“ a nevystihuje grécke „an+hymneo“, čiže hymnami ospevujem — „hymnis celebra“.

5. **Pěseň pripěvajušče** — hymnon prosadontes. Tento výraz nachádzame v cherubínskej piesni. Znamená „pros+ado“, t. j. vyspevujem, prednášam. Z toho pochádza „odě“, čiže óda, oslavná báseň. Podľa toho mohlo by sa to preložiť: „hymnickú pieseň a oslavnú báseň prednášame“ — „hymnum et odam“. — „Canticum et carmen“.

6. **Modlitva, molenie, mol'ba, prošenie**. Euché — modlitba s prísľubom, pokorná a skrúsená, žiadosť, prosba, výlevy. Rozumie sa súkromná, verejná modlitba slovami alebo myšlienkami.

Euchomai — modlím sa súkromne, skrúsené, vzývam, uisťujem, sľúbim, prísľubujem slovami alebo myšlienkami.

Proseuché — modlitba najmä verejná, pobožnosť, „oratio“.

Proseuchomai — modlím sa verejne, konám pobožnosť.

Deésis — modlitba naliehavá, v núdzi, v potrebách, túžba.

Deomai — naliehať, dorážať, dobiedzať, „Beten“. Pochádza od „deuo“, „deo“, postrádam niečo, som odkázaný, utisnutý, v núdzi.

Hikesia — prosebná, vrúcna modlitba.

Hiketeuo — vrúčne prosím, modlíkam.

Presbeia — orodovanie, prihovor, posolstvo.

Presbeuo — orodujem, prihováram sa, sprostredkúvam, vykonávam posolstvo.

Aítesis — naliehavá prosba.

Aítema — predmet naliehavej prosby, to, o čo žiadame.

Aíteo — naliehavo pýtam (odpoveď, splnenie), požadúvam.

Ara — zaprisahávanie modlitbou.

Araomai — zaprisahám sa, záväzne sľúbim.

Pevne verím, že s Božou pomocou, usilovnou a neúnavnou prácou, vytrvalosťou a spoluprácou všetkých, podarí sa nám vytvoriť dobrý a dôkladný preklad — aspoň Služby Božej — na väčšiu slávu Božiu a na spasenie nesmrteľných duší.

Úvahou nad jednou z najväčších osobností filozofického a teologického sveta, sv. Tomášom Akvinským, ktorého dielo a autorita drží skoro 700 rokov svoje čestné miesto v hĺbkinách cirkevnej náuky, chceme priblížiť našim čitateľom jedného z najväčších a najvýznamnejších učiteľov Cirkvi.

1. Osobnosť.

Sv. Tomáš je bez sporu reprezentantom jedného z najvýraznejších profilov v dejinách myslenia. Päťdesiat rokov jeho životnej cesty (1225–1274) dalo vyrásť tomuto vynikajúcemu synovi sv. Dominika v génia a jeho význam zhodnotilo niekoľko pápežov:

Alexander IV. pričínal sa r. 1256, že mladý dominikánsky učenec, oslňujúci silou ducha, bol prijatý do magisteria scholastických teológov a v Paríži sa stáva profesorom.

Pápež Urban IV. r. 1261 povoláva sv. Tomáša v hodnosti doktora teológie do Ríma k uskutočneniu unionistických úsilií.

Klement VI. ponúka Tomášovi arcibiskupskú hodnosť v Neapoli, ktorú pokorný mních zdvorilo odmieta.

Gregor X. povolal Tomáša ako poradcu na Lyonský koncil. Poslušný syn Cirkvi aj jej viditeľnej hlavy nastúpil zodpovednú cestu, z ktorej však bol odvolaný smrťou r. 1274, kedy umiera v monastieri cisterciátov vo Fossanova.

Ján XXII. vyhlásil r. 1323 Tomáša za svätca a významná osobnosť pápeža potridentského koncilu, sv. Pius V., mu priznala zaslúžený titul učiteľa Cirkvi. Konečne Lev XIII. vyhlásil ho za patróna katolíckeho školstva a teológie. Veľmi výstižne charakterizoval svetlú osobnosť sv. Tomáša Akvinského historik J. Lortz, keď vo svojich Cirkevných dejinách o sv. Tomášovi uviedol, že „je najučenější medzi svätými a najvýraznejší svätec medzi učenými!“

2. Myslenie.

Sv. Tomáš Akvinský nie je kvalifikovaný iba ako významný teológ, ale v našom cirkevnom poňatí aj ako patrón filozofov. Svojím myslením a uprednostňovaním svetla rozumového bádania ospravedlňuje výrok „filozofia je

služkou teológie“ v tom zmysle, že pochod prirodzeného myslenia nie je otrokom žiadnych formalít a náboženských poučiek, ale preniká existenciou skutočnosti všeobecnej i jednotlivosti v ontológii (t.j. v náuke o svetkom súcne) a skláňa sa pred svetlom viery v oblasti nadprirodzeného náboženstva. Veľmi dôsledne rozoznával oblasť vedy a viery. Je obhajcom umierneného realizmu. V jeho myslení je skĺbená túžba ľudskej bytosti: Verím, aby som rozumel a rozumiem, aby som veril! Sledoval objektivitu myslenia veľkých filozofických predchodcov, z ktorých najviac ocenil a prepracoval Aristotela. K dôkazom existencie Boha podáva päť ciest z prejavov viditeľných účinkov k neviditeľnej príčine.

~~~~~

DUCHOVNÝ PORTRÉT GÉNIA

Sv. Tomáš Akvinský

~~~~~

Človek je v jeho aristotelovskom poňatí „zoon politikon“ (tvor spoločenský). Štát a vláda sú rozumným zriadením pre spoločnosť, patri im plná úcta, plnenie občianskych povinností. Zodpovednosťou štátnej autority je blaho, pokrok a mravná výchova občanov pre rozkvet národa i celej spoločnosti.

V teologickom a duchovnom portréte sa nám prejavuje sv. Tomáš ako pokorný adorátor zjaveného náboženstva v dejinách spásy. Toto nám najpresvedčivejšie ukazuje záver jeho životopisu: „Pane, prijímam Ťa ako odmenu svojej duše. Z lásky k tebe som študoval, kázal, pracoval, prebdel noci. O tebe som učil. Neľpiem na svojich názoroch a ak som riekol niečo nesprávneho, podriaďujem sa vo všetkom sv. Cirkvi, v podriadení sa do jej náručia opúšťam svet.“

3. Dielo.

Sv. Tomáš svojimi spismi predstihol aj svojho slávneho učiteľa a polyhistora stredoveku Alberta Veľkého. K jeho najhlavnejším dielam počítame:

Komentár k spisom Aristotela, Komentár k myšlienkam Petra Lombardského, Biblické komentáre so špeciálnym zameraním k listom a teológii apoštola národov sv. Pavla, Summa contra gentes, ktorá obsahuje súhrn filozofie a obhajuje kresťanstvo proti mohamedanizmu a židovstvu a konečne najznámejšie a najslávnejšie dielo: Summa theologiae, ktorá obsahuje súhrn teológie.

Veľmi výstižne uznáva význam diela sv. Tomáša Otec P. Geny, keď vo svojich filozofických dejinách napísal: „Právom mu patrí titul anjelského doktora, nielen z ohľadu na jeho mravne čistý charakter, ale aj pre čistotu myslenia, ktoré možno človeku aplikovať ako skoro priehľadné anjelské.“

...

Dielo sv. Tomáša hodnotí sedemsto-ročná vlna času ako metodické, systematické, trpezlivé a prehľadné. V Cirkvi a v dejinách bude vždy uprednostňované. Jasný odkaz sv. Tomáša prevzali jeho stúpenci tzv. tomisti a neotomisti. Z mnohých predstaviteľov si pripomeňme napr. Jána Capreola (*1444), ktorého nazývajú kniežatom tomistického bádania a Jána od Sv. Tomáša (*1644), ktorý v oddanosti svojmu veľkému učiteľovi napísal dielo: Filozofický kurz myslenia podľa Aristotela a anjelského doktora. V minulom storočí podnietila encyklika pápeža Leva XIII. (1879) Aeterni patris ďalších nasledovateľov Tomášovho filozofického odkazu: Zigliari (*1893), Mercier (*1926), Garrigou-Langrange (1944), J. Maritain, E. Gilson a iní.

V závere môžeme vysloviť, že tomizmus je žiadúcim prvkom a prínosom k hodnotám ľudskej radosti a šťastia. Dokladom tohto tvrdenia nech sú slová významných súčasných teológov: „Ak sv. Tomáš Akvinský s prirodzenou rastúcim časovým odstupom zostáva v úlohe cirkevného učiteľa, zostáva tak plným právom aj dnes súčasným učiteľom v úcte k tradícii ako vzor intelektuálneho bádania, jasnosti, systematickosti a návratu riešenia jednotlivých problémov. (K. Rahner-H. Vorgrimler).

Dr. GUSTÁV ČEJKA

Rozmýšľanie o spovednici...

Nenájdeš ju nikde na svete. Iba tu, v chráme. Pritúlenú k stene, v zastrčenom kútiku a na nenáročnom mieste. Nevysťahuje sa, nezavadzia ti v ceste. Musíš ju hľadať preto vždy len tam, v kútiku a prítmi, kde možno ľahko skryť zahnanú tvár.

Tažké kroky, ktoré vedú k malej mriežke jej okienka a veľký vzdor tvojho srdca, ktorému nie ľahko padne ponížiť sa a radšej by samo povstalo z poníženia a hriechu...

Predsa sa však podoberáš vykonať akt poslušnosti Spasiteľovej vôli a klakáš tam, do prítmnia a tieňa, a vyznávaš Bohu slovami, že si ho nebol hodným. A keď o tom hovoríš, pohotovo chápeš, ako bolo ľahko možné uniknúť a vyhnúť sa hriechom. Čuduješ sa, ako sa to mohlo stať, že vtedy si to nechcel, že si sa dobrovoľne odvracal od lásky aj pravdy. Zmocňuje sa Ťa veľká túžba po Bohu napriek tomu, že obyčajne sa ti zdalo, že takéto niečo môže byť len výsadou života veľkých svätcov. A teraz vyslovuješ prísľub Bohu i sebe, že už budeš žiť ináč, každý deň aspoň trochu ináč a lepšie, aspoň trošička bližšie pri ňom, uvedomelejšie s ním... Prosiš, aby ti k tomu dopomohol, pretože sám to nedokážeš.

A rozhrážajúca ruka kňaza kreslí nad tebou znak kríža. Viditeľný znak neviditeľnej milosti Božej, znak odpúšťajúcej milosrdnej lásky nášho Otca, ktorý je na nebesiach. (K. KWIEK-ŽURKOWA – preložil M. Skala)

JUSKOVA VOLA — V nedeľu po sviatku našich slovanských apoštolov preživali miestni gr.-kat. veriaci radostné a slávnostné okamžiky posviacky svojej obnovennej cirkvi, ktorú im prišiel posvätiť a zasvätiť sv. solúnskym bratom Otec biskup Bazil.

Juskova Voľa je filiálkou farnosti Čemerné. Chrám pôvodne zasvätený sv. Demeterovi pochádza z r. 1859. Generálna oprava ostatný raz prevedená v roku 1930.

Naše snímky, ktorých autorom je Anton Petrašovič, ukazujú celkový pohľad na obnovenú cerkev v Juskovej Voli i záber zo slávnostnej posviacky.

KUZMICE — Na sviatok Uspenia dňa 15. augusta t. r. zavítal do Kuzmic Otec ordinár J. Hírka, aby spoločne s veriacimi a ich duchovným otcom I. Vasilečákom dôstojne oslávili chrámový sviatok a tak uctili Presv. Bohorodičku, patrónku tejto farnosti. Zároveň uctili 65. výročie od posvätenia ich farského chrámu biskupom J. Firčákom.

DŇA 12. AUGUSTA 1971 pred ukončením svojho liečebného pobytu v Maťanských Láznach náhle zomrel vo veku 62 rokov vedúci vydav. odd. Spolku sv. Vojtecha dr. Ladislav Skoda, kanonik Družnej kapituly sv. Martina v Bratislave a člen predsedníctva Berlínskej mierovej konferencie katolíkov európskych krajín. Naš Ordinariát spolu s redakciou našich časopisov vyslovil smútiacej kapitule i riaditeľstvu SSV v Trnave úprimnú sústrasť.

STRIEBORNÉ KŇAZSKÉ JUBILEUM pri pravidelných nedeľných farských bohoslužbách oslávili vo svojich farnostiach o. Michal Suta j v Humennom (15. augusta), o. Metod Székely v Ruskej Novej Vsi (29. augusta) a o. Aurel Michalovič vo Varhaňovciach (29. augusta). Do ďalšej obetavej dušpastierskej práce zo srdca želáme hojnosť Božej milosti a sily.

VERIACI V BAČKOVE preživali v prvú tohoročnú augustovú nedeľu

ozaj úprimnú radosť, keď medzi sebou privítali a pozdravili Otca ordinára Jána Hírku, ktorý im prišiel posvätiť ich nový farský chrám. Vojnové udalosti zanechali v tejto obci skazonosné stopy. Bola zničená celá obec a medzi stavebnými objektami takto postihnutými bola aj ich cerkev. Za výdatnej podpory nášho štátu a vlastným obetavým pričinením sa bačkovskí veriaci statočne vyrovnali v típkymi pripomienkami hrôzostrašnej vojny. Aj ich duchovne-náboženská slávnosť posviacky nového moderného chrámu vyznela ako upevnenie odhodlania: Bojovať proti vojne a vytrvalo pracovať na všestrannom rozkvetu svojej pôvabnej obce i celej našej krásnej vlasti!

REDAKČNÉ ODKAZY

MNOHÍ čitatelia nás prosia, aby sme im zaslali chýbajúce čísla predchádzajúcich ročníkov Slova (1969, 1970). Z týchto ročníkov nemáme všetky čísla, preto nemôžeme vyhovieť. Obraciam sa znovu s prosbou k tým, ktorí by nám mohli poskytnúť č. 1—2, 3, ročníka 1969 a č. 3—4 ročníka 1970, aby nám ich láskavo zaslali.

P. K. — Ste veľmi slabo podkutý vo svojej viere, keď vás môže zmiast neopodstatnená poznámka, že naše náboženstvo spočíva na kľanení sa pápežovi. Mali by ste poznať základnú poučku katechizmu, že klaníme sa iba Bohu. Neviditeľnou hlavou Cirkvi je sám jej Božský zakladateľ. K pápežským titulom patria: biskup rímsky, patriarcha západu a najčastejšie sa podpisuje ako sluha sluhov Božích. (Od Gregora Veľkého v VI. storočí). Slovo Svätosť nie je pápežovým prívlastkom ale titulom. Užívajú ho aj iní patriarchovia nezjednotených cirkví a nás to nijak ani nepohoršuje ani nerozčuľuje. Je pravda, že pápeža pri hromadných audienciách nosia na zvláštnych nosidlách. Praktický účel tohto zvyku spočíva v tom, aby tisícové masy pápeža lepšie videli. Je to dávna tradícia úprimnej úcty veriacich, ktorá ich strháva k nadšeným prejavom sympatií a lásky k Sv. Otcovi. Prečítajte si o tom objektívnejšie poznámky niektorých nekatolíckych účastníkov týchto stretnutí. (Např. Byla jsem u pápeže, Bratrstvo č. 7., r. 1969 str. 110 a nasl., alebo výroky pravoslávnych pozorovateľov na II. vatikánskom koncile).

F. D. — Nepochybujte o tom, že Vaším úprimným riadkom nevenujeme pozornosť a prijímame ubezpečenie, že Vaše povzbudivé slová naozaj nás tešia a posilňujú v našej práci a snaženiach. Ďakujeme aj za Vaše modlitby.

Š. M. — Vaším záujmom o získanie Koránu, žiaľbohu, nemôžeme vyhovieť. Môžeme Vás iba informovať o tom, že jeho prvý preklad do češtiny urobil bývalý kapitulný dekan v Starej Boleslavi dr. Ignác Veselý (zomrel r. 1964) a vydal v troch knihách (1913, 1923, 1925). Uspokojujúcim pre Váš záujem môže v tomto smere byť aj slovenský preklad knihy Ibn Ishaka, ktorý vydalo nakl. Tatran v Bratislave r. 1967. Ďakujeme Vám za objektívne úprimné riadky Vášho listu.

Uzávierka tohto čísla bola 25. augusta t. r.

Uzávierka vianočného čísla bude už 15. októbra. Drobné správy 18. októbra.

Krátko po uzávierke tohto čísla dostali sme smutnú správu o smrti o. Msgr. A. Toronského v Bratislave (zomrel 13. augusta t. r.) a o. Mikuláša Molčányiho v Rožkovciach (19. augusta). K posmrtnej spomienke sa vrátíme v budúcom čísle Slova.

ZJEDNOTENIE A POKROK vo veci ľudského spolunažívania sú najvážnejším problémom i cieľom masovokomunikačných prostriedkov, ktorými sú tlač, kino, rádio a televízia. Ich nebyválny rozvoj a zdokonalenie techniky a rovnako ich všeobecná dostupnosť spôsobuje čím ďalej tým väčší vplyv na život i spôsob rozmýšľania u ľudí. Cirkev vidí v masovokomunikačných prostriedkoch osobitný „dar Boží“, pretože v súlade so zámermi Božími napomáhajú tieto prostriedky pri ich správnom používaní bratským vzťahom medzi ľuďmi.

Medziľudské kontakty uskutočňované práve prostredníctvom masovokomunikačných prostriedkov majú slúžiť na posilnenie ľudskej solidárnosti a vedomia všeludského spoločenstva.

Základným zákonom informácií akéhokoľvek druhu má byť dobroprajnosť, úprimnosť a pravda. Nestačí len dobrá vôľa, treba uvádzať skutočnosti, ktoré sú zhodné s pravdou...

Pracovníkom masovokomunikačných prostriedkov, novinárom, rozhlasovým a televíznym tvorivým pracovníkom treba venovať osobitnú starostlivosť, prispôbenú závažnosti problému i miere ich angažovanosti na prostriedkoch tak ďalekého dosahu a veľkého významu.

(Z inštrukcie Zjednotenie a pokrok)

ZA O. JÁNOM HRICOVOM

Dňa 10. augusta opustil kňazské rady gréckokatolíckej Cirkvi a svoju milovanú rodinu v 77. roku svojho života o. Ján Hricov, dlhoročný farár v Chmeľovej pri Bardejove, asesor biskupského úradu a č. arcidekan. Rozlúčenie so zosnulým sa uskutočnilo v piatok, 13. augusta na cintoríne sv. Rozálie v Košiciach. Pohrebne obrazy nad telesnými ostatkami zosnulého vykonal Otec biskup dr. Bazil Hopko za početnej asistencie miestnych i okolitých kňazov. Slová posledného rozlúčenia s príkladným kňazom predniesol o. dr. Emil Korba, ktorý okrem iného povedal:

„Keď zhasnú kňazské oči, dotlie kňazské srdce, nemohúce ruky skrižia sa k poslednému zomknutiu, sluch trati svoju vnímavosť a nohy bezvládne sa vystrú na poslednom lôžku mŕtvych, — svet sa nezatrásie údivom, ale my všetci, ktorí sme tak úzko spáti so životom Cirkvi a jej kňazským stavom, zachvejeme sa v úzkostnej obave, ktorá sa premieňa na bolestnú otázku: Kto na jeho miesto! A tu sa veľmi ťažko odpovedá a v tejto málonádejnej odpovedi spočíva aj najväčšia bolesť každej pohrebnej rozlúčky, s ktorýmkoľvek kňazom. Aj dnes obklopujeme svojimi modlitbami, zarmúteným srdcom a pohľadom telesné ostatky nášho oltárneho brata Jána, ktorý bez niekoľkých mesiacov po storočia stál v službách najvyššieho Veľkňaza. Nedožil sa zaslúženej oslavy a dňa svojho zlateho kňazského jubilea, ale my ani v tomto okamžiku smútočného lúčenia neprestávame veriť, že Spasiteľ sám oslávi a odmeni jeho príkladnú, obetavú a pokornú službu, nie ligotavým zlatom zemskeho hodnotenia, ale nepomijajúcou odmenou večnej slávy.

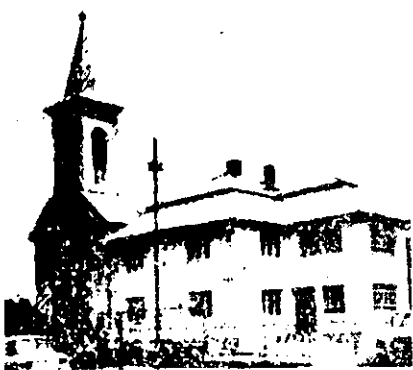
Na pôvabných stránach komložského, dnes chmeľovského, farského obvodu môjho rodného bardejovského okresu, sú rozosiata námahy a strádania jeho kňazskej borby. Tam do úmoru s pokornou nenáročnosťou a vytrvalou vierou naplňoval najpodstatnejší príkaz Pánovho povolania. V ťažkých životných podmienkach a za všetkých okolností, ktoré navyše sťažovala ťažká choroba a telesná slabosť, jeho utrápené srdce zoslabo, ale nikdy neprestalo byť srdcom poctivo kňazským, verne gréckokatolíckym a Boha i Cirkev nadovšetko milujúcim.“

Nad hrobom sa zo zosnulým ešte rozlúčil slovami úprimného ocenenia jeho kňazskej práce Otec biskup, za spolužiakov o. prof. Pavol Stul'akovič a za bývalých farníkov o. Vasil' Prokipčak z Chmeľovej. Rodina zosnulého požiadala našu redakciu, aby sme tlmočili úprimné poďakovanie za všetky prejavy sústrasti.

Z dejín našich farností

Kráľovce sú sídlom grécko-katolíckej farnosti, ktorá leží v južnej časti údolia rieky Torysy, blízko Košíc. Má vyše 500 obyvateľov, z ktorých asi tretina sú gréckokatolíci. Farnosť má 20 filiálnych obcí a spolu približne 1000 gr.-kat. veriacich. Filiálky s najväčším počtom gr.-kat. veriacich sú: Ploské — Ortaše, Rozhanovce a Čizatice s gr.-kat. chrámom.

Meno obce sa spomína už za bitky Matúša Čáka Trenčianskeho s kráľom

Karolom Róbertom z rodu Anjou 15. júna 1312 pri blízkych Rozhanovciach. Vtedy vojská kráľa Róberta, predstierajúce ústup do Košíc, stiahli sa do údolia Torysy až po obec Kráľovce. Odtiaľ vyrazili do víťazného boja. Názov obce svedčí, že táto pôvodne kráľovská obec (Királynépe) je staršieho osídlenia ako z obdobia 14. storočia.

Pravda písomných dokladov o obci sa zachovalo veľmi málo. Pri súpise obcí r. 1828 je vedená ako obec so slovensky hovoriacim obyvateľstvom. Obec je družstevná s dobre prosperujúcim JRD.

Najvýraznejšou stavbou v obci je gr.-kat. cerkev sv. Ducha, ktorú postavili v roku 1897. Na stavbu chrámu, patrón zemepán Ondrej Hadik Barkóczy daroval 600 štvorcových síah pozemku a 1 200 forintov na budovanie. 4 jutra pozemku daroval na údržbu chrámu, Gróf Dionýz Andrassy s manželkou, vtedajší pán Krásnej Hôrky, daroval na budovanie kostola 3 500 forintov. Farskú cerkev vybudovali za účinkovania o. Jána Kellöa, gr.-kat. dekana — farára v Kráľovciach, keď prešovským biskupom bol Dr. Ján Vályi. Maľba chrámu bola prevedená v roku 1949 za účinkovania gr.-kat. dekana — farára Jána Leukániča. Maľba je ešte aj dnes krásna, živá a povznášajúca. Starý chrám, ktorý bol drevený, stál kedysi v prostriedku obce. Teraz už iba malá kaplnka označuje miesto, kde kedysi stál starý chrám. Bol malý, nevyhovoval počtu veriacich, a preto sa musel postaviť nový dom Boží, ktorý stojí na konci dediny, pri ceste vedúcej do Ploského.

Stará budova fary bola nevyhovujúca, a preto sa veriaci rozhodli vybudovať novú pri chráme (viď náš obrázok!) Starú budovu odkúpil MNV a premenil na materskú škôlku. Iniciátormi a starostlivými vedúcimi stavby boli na čele s miestnym duchovným otcom dekanom — farárom Štefanom Simkom sami veriaci z Kráľoviec a blízkych filiálnych obcí. S budovaním sa začalo v roku 1969. Bola dokončená

TOPOLANY — Novovymaľovaný farský chrám, zasvätený sv. Michalovi, posvätil v nedeľu, 8. augusta t. r. Otec ordinár J. Hirka, ktorý pri tejto príležitosti slúžil Sv. Liturgiu a kázal.

V ten istý deň v odpoľudňajších hodinách zavítal Otec ordinár aj do blízkych Malých Zálužíc, kde udeľoval sviatosť sv. miropomazania. Spiatočná cesta, ktorá viedla cez Michalovce, bola pre Otca ordinára vhodnou príležitosťou k zastaveniu sa na tamomšom farskom úrade, kde srdečne pozdravil v predvečer 60. narodenin miestneho duchovného správcu o. arcidekana J. Krličku.

TREBIŠOV — Chrámový sviatok Nanebovzatia Presv. Bohorodičky, ktorý tohto roku pripadol na nedeľu, 15. augusta, duchovne oslávil trebišovskí veriaci bohatou účasťou na slávnostných bohoslužbách, ktoré liturgizoval a pri ktorých slovo Božie kázal o. redaktor dr. Emil Korba z Košíc.

Záverčné slovo ich obetavého duchovného správcu o. dekana Juraja Kocáka bolo úprimným vyjadrením veľkej radosti a vďačnosti snaživým trebišovským veriacim za podporu, pomoc a pochopenie pri zveľaďovaní Božieho chrámu i v upevňovaní duchovno-náboženského života tejto jednej z našich najväčších farností.

už za účinkovania terajšieho správcu farnosti o. Vojtecha Dudiča v tomto roku. Slávnostnú posviacku vykonal otec ordinár Ján Hirka za asistencie susedných duchovných otcov v nedeľu na sviatok zoslania sv. Ducha. Za vybudovanie novej fary patrí vďaka všetkým veriacim vo farnosti, najmä poradnému zboru, ktorý potrebné materiály zhŕňal a viedol brigádnické práce na čele s p. Jánom Maľučkým. Vďaka patrí aj mnohým rím.-katolíkom a evanjelikom, ktorí prispeli na túto budovu finančne aj brigádnicky. Vo všetkých obciach farnosti sa usilujú o dobré a pokojné spolunažívanie so všetkými veriacimi a veria, že s pomocou Božou sa im podarí žiť vo vzájomnej úcte a láske, v porozumení a v pokoji.

Od postavenia nového gr.-kat. chrámu vo farnosti účinkovali: o. Ján Kellö, do roku 1903; o. Štefan Andrásko, 1903—1906; o. Ján Leukánič, 1906—1950. Od roku 1968—1970 účinkoval o. Štefan Simko a od roku 1971 účinkuje o. Vojtech Dudič.

V. D.

CIRKEV VO SVETE

Z PODNETU SV. OTCA sa zišli vo Svätej zemi skupiny pútnikov najrôznejších národností, aby sa spoločne modlili za mier. Podobné spoločné modlitby za mier sa konali i v celom ostatnom svete.

V Ríme najvyššie cirkevné kruhy oznámili zástupcom svetovej tlače, že heslom svetového dňa mieru 1. januára 1972 bude: „AK CHCES MIER, USILUJ SA O SPRAVODLIVOSŤ!“

Toto heslo zhrňuje základné body sociálneho učenia Pavla VI. od jeho encykliky O rozvoji národov až po nedávny apoštolský list Osemdesiate výročie. Spravodlivosť vo svete bude aj jednou z tém programu tohoročnej biskupskej synody.

PAVOL VI. prijal skoro 2000 účastníkov medzinárodnej ženskej organizácie Soroprimist, ktoré sa regrutovali zo 42 národností. Vo svojom prejave zdôraznil dlhoročný boj Cirkvi za dôstojnosť a práva ženy a pripomenul, že je treba stále viac a viac zasväcovať ženy do problémov moderného života a sveta, aby aj ony mohli prevziať svoj podiel zodpovednosti za jeho ďalší vývoj.

SUCASNÝ STAV CIRKVI bol námetom reči Svätého otca Pavla VI. ku kardinálom, ktorí mu blahoželali k ôsmemu výročiu jeho pápežskej voľby. Cirkvi sa dostalo v poslednom čase v koncilných dokumentoch a encyklikách výborných nástrojov k plneniu jej pastierskeho poslania. K plnému rozvoju jej činnosti veľmi prekážajú rôzne tragické okolnosti, ako je vojna vo Vietname, napätie na Strednom východe alebo udalosti v Pakistane. V takejto situácii je nesmierne ťažké, aby Cirkev riadil iba jednotlivec. Pápež vyslovil želanie, aby sa kardinálsky zbor čo najčastejšie schádzal a pomáhal mu riešiť nektoré najzávažnejšie otázky.

SV. STOLICA splnomocnila washingtonskú apoštolskú delegatúru, aby na žiadosť povoľovala spoločnú sv. Liturgiu kňazom latinského a gréckokatolíckeho obradu.

V **BRAZÍLSKOM SAO PAULO** nebola toho roku tradičná procesia na sviatok Božieho Tela. Miestny arcibiskup toto rozhodnutie vysvetlil tým, že veriaci skôr potrebujú vyučovanie katechizmu než „parády“.

BISKUP R. ECHARREN z Madridu vyhlásil, že na základe ankety medzi duchovenstvom sa ukázalo, že 24 percent kňazstva v krajine nastolenie socialistického spoločenského systému pokladá za jedinou možnosť na riešenie vnútorných španielskych problémov.

SVATÝ OTEC PAVOL VI. kreoval dokumentom **COR UNUM** Pápežsku radu pre správu záležitostí týkajúcich sa ľudského a kresťanského rozvoja. Do náplne tejto novej ustanovizne bude patriť na prvom mieste koordinácia dobročinných a podporných akcií, ktorých cieľom je dobro a úplný rozvoj človeka.

KRISTUS ŽIVÝ VO SVIATOSTIACH je názov publikácie, ktorú vydala Akadémia teológie katolíckej (vydavateľstvo vo Varšave v Poľsku) ešte minulého roku. Sú v nej uverejnené obsiahle materiály z III. homileticko-katechetického kurzu.

UŽŠIU SPOLUPRÁCU SV. OTCA so svetovým episkopátom doporučoval utrechtský kardinál B. Alfrink vo svojej kázni pri slávnostných bohoslužbách v deň 8. výročia korunovácie Sv. otca Pavla VI. Kardinál dodal, že zmiznutie Rímskej kúrie treba dokončiť, aby sa tak ešte výraznejšie presadila všeobecnosť Cirkvi. Ako to dokazujú doterajšie kontakty a konzultácie Sv. otca s biskupmi ako predstavitelmi miestnych cirkví, nejde nijako o podceňovanie autority pápeža, ale naopak o jej podporu a opieranie sa o ňu ako o jedinečnú svojho druhu.

DESIATY BIBLICKÝ TÝŽDEŇ sa uskutočnil v mesiaci júli t. r. v meste Valombroso v Taliansku. Zúčastnili sa na ňom nielen kňazi, ale aj laici. Ustrednou témou referátov bola Cirkev vo svetle Evanjelia a tajomstvo vykúpenia v živote Cirkvi.

○ novom odpustkovom poriadku

(Dokončenie)

Plnomocné odpustky v hodine smrti môže získať každý veriaci aj vtedy, keď pri umierajúcom nie je kňaz, ktorý by mu udelil sviatosť Pomazania nemocných a apoštolské požehnanie spojené s úplnými odpustkami. (Vid' CIC 468, 2) Veriaci musí byť primerane disponovaný, čo sa predpokladá, ak zomierajúci sa pravidelne modlieval, vie vzbudiť dokonalú ľútosť, túžbu po prijatí sviatosti pre svoj stav a ak sa môže vylúčiť záľuba v akomkoľvek i všednom hriechu. Doporučuje sa, aby nemocný pritom držal v rukách kríž a hľadel naň, ak je prípadne na stene v miestnosti, kde svoju ťažkú hodinu prežíva.

Rovnako možno získať úplne odpustky pri návšteve cintorína v období od 1. XI. do 8. XI. každý rok, ak sa pritom pomodlí aspoň v myslí za zomrelých. Tieto odpustky sa však môžu venovať výhradne pre duše trpiace v očistci.

Z tých ozaj mnohých príležitostí získať čiastočné odpustky uvedme tiež aspoň niekoľko najkaždodennejších:

1. Čiastočné odpustky získa veriaci človek, kresťan-katolík, ktorý pri plnení svojich povinností, pri znášaní krížov a životných ťažkostí pozdvihne svoju myseľ v pokornej dôvere k Bohu a aspoň v duchu sa pomodlí ľubovoľnú krátku modlitbu (tzv. strelné modlitby), ako napr.: Bože, buď milostivý mne hriešnemu, Pán môj a Boh môj, Ježišu tichý a pokorný srdcom, sprav srdce naše podľa srdca svojho, Všetci svätí a sväté Božie, orodujte za nás... a pod.
2. Za každý skutok telesného milosrdenstva — podpora núdzných, poskytnutie prístrešia, stravy alebo akýchkoľvek hmotných prostriedkov vykonaný v duchu viery a milosrdnej lásky.
3. Za každé zrieknutie sa čohokoľvek, čo je nám príjemné a dovolené, ale čoho sa zriekame dobrovoľne a z lásky k

Bohu. Veriaci sa majú usilovať, aby v ich živote bolo čo najviac takýchto skutkov. Týmto nielen získajú čiastočné odpustky, ale súčasne ono podmieňuje ich vzrast v láske a pokrok v očisťovaní svojej duše od všetkých hriechnych záľub ako aj prípravu na získanie celých odpustkov.

Z modlitieb, ktoré každodenne používame, uvedieme rovnako tie najbežnejšie:

1. Vzbudenie troch Božských čností — viery, nádeje a lásky. Použiť môžeme ľubovoľnú formuláciu.
2. Za pomodlenie sa modlitby Anjel Pána... alebo príslušného mariánskeho hymnu vo veľkonočnom období. (V západnej cirkvi Raduj sa nebies kráľovná...) — u nás, podľa východného obradu určite to bude jej ekvivalent Anjel prehovoril k Požehnanej... a Rozsvieť a zaskvej sa, nový Jeruzalem... Musí to však stanoviť náš otec ordinár.
3. Pomodlenie sa Verím v Boha... či už apoštolské vyznanie alebo Nicejsko-carihradský symbol, ktorý sa používa ako v západnej tak aj v našej východnej liturgii.
4. Velebí duša moja Pána...
5. Prežehnanie sa so slovným doprovodom.
6. Duša Kristova...
7. Zmyľ sa nado mnou, Bože... (50 žalm).
8. Litánie v záp. cirkvi — u nás pravdepodobne všetky im na roveň postavené pobožnosti (molebny), o čom rovnako musí vyniesť rozhodnutie miestna cirkevná autorita (ordinár). Podali sme v priereze to najdôležitejšie a nové — týkajúce sa odpustkového poriadku po vydaní konštitúcie „Indulgentiarum doctrina“ a novo upraveného dokumentu Posvätnéj poenitentiarie „Enchiridion indulgentiarum“. Chceli sme poukovať veriacich a súčasne dať týmito riadkami impulz, aby sa aj v našej diecéze venovala tejto záležitosti pozornosť a to potrebné, čo vyplýva z osobitostí východného obradu, aby sa na úrovni kompetentných spresnilo a prípadne doplnilo.

Spracoval D. C.

ekumenizmus

VEDÚCI SEKRETARIÁTU PRE JEDNOTU KREŠŤANOV, kardinál J. Willebrands, sa vyjadril o svojej návšteve v ZSSR a o účasti na Sobore pri príležitosti voľby nového patriarchu veľmi uspokojivo a nezabudol zdôrazniť osobitosť atmosféry, v ktorej sa jeho jednotlivé stretnutia s predstaviteľmi pravoslávnej cirkvi uskutočnili. Veľmi priaznivá atmosféra bola pri jeho návšteve v Zagorsku. Bolo priam cítiť ducha modlitby a práve toto umožňovalo slobodnú výmenu názorov celkom spontánne aj mimo oficiálnych stretnutí a rozhovorov. Kardinál mal dojem, že zdrojom tohoto ducha a snáh po opravdivej duchovnosti, ktorú rovnako bolo možné zaevidovať, je práve liturgia východnej cirkvi, ktorá so svojou bohatosťou je veľkou školou viery pre všetkých, ktorí sa jej zúčastňujú. Osobitne ho prekvapila živá viera v Krista zmŕtvychvstalého, ktorá je výsostnou radosťou a nádejou veriacich a rovnako viera v pôsobenie Ducha Svätého. J.K.

PREDSTAVITELIA CIRKVI katolíckej a ortodoxnej v NSR vyžiadali veriacich, aby zvýšili pomoc pre pakistanských utečencov. V spoločnej výzve sa zdôrazňuje tragická situácia miliónov ľudí žijúcich v strašných životných podmienkach.

MSGR. ARRIGI, zástupca sekretariátu pre zjednotenie kresťanov, so svojim sprievodom navštívil Egypt. Pri tejto príležitosti stretol sa s grécko-ortodoxným patriarchom Nikolasom VI. v Alexandrii, arménskym apoštolským patriarchálnym vikárom v Káhire, koptským správcom patriarchátu ako aj s predstaviteľmi sýrsko-jakobitského, exarchátu Egypta a Sudanu.

EKUMENICKO-PATRISTICKÚ FAKULTU zriadili v Bari v Taliansku. Novozriadená ekumenicko-patristická grécko-byzantská fakulta podlieha Univerzite sv. Tomáša v Ríme a bola povolená dekrétom Kongregácie pre vierouku. Fakulta má právo udeľovať vedecké hodnosti vrátane doktorátu.

PERUÁNSKY EKUMENICKÝ KOMITÉT cirkví zorganizoval nedávno v Lime (Peru) Týždeň modlitieb na úmysel jednoty všetkých kresťanov. Účelom Týždňa bolo upozorniť veriacich na potrebu spolupráce všetkých kresťanov v oblasti sociálnej.

KOMISIA pre vieru a cirkevnú organizáciu pri Ekumenickej rade cirkví 13. augusta t.r. skončila svoju konferenciu v kolégiu flámskych jezuitov pri Lovani. Konferencie sa zúčastnil aj kardinál Suenens.

V SANTIAGU DE COMPOSTELA v Španielsku sa zúčastnila tohoročnej púte k hrobu sv. apoštola Jakuba aj skupina anglikánskych veriacich, ktorí pri tejto príležitosti mali v katolíckom chráme vlastné bohoslužby.

V RÍMSKOM SIDLE organizácie pre výživu a poľnohospodárstvo pri Organizácii spojených národov (FAO) stretli sa prednedávnom katolícki a protestantskí misionári, aby vytýčili ďalšie body vzájomnej spolupráce na tomto poli.

R. SCHUTZ, predstaviteľ protestantskej komunity v Taizé, na pozvanie newyorskej anglikánskej cirkvi prednášal v New Yorku o pápežovej hodnosti.

VO WESTMINSTERI sa uskutočnilo stretnutie predstaviteľov anglikánskej a katolíckej Cirkvi za účelom prediskutovania problémov, ktoré sú predmetom dialógu ekumenických kontaktov z oboch zainteresovaných strán. Anglikánsku cirkev, z iniciatívy ktorej sa stretnutie konalo, zastupoval arcibiskup z Canterbury a katolícku delegáciu viedol biskup Alano Clark z Norhamptonu.

„Mojím osobným poslaním je byť pútnikom mieru podľa vzoru Pavla VI. Osobne dávam tisíckrát prednosť tomu, aby som bol zabitý, než aby som zabíjal.“

„Kto som?“ – zvolal Dom Helder, keď prišiel v apríli 1964 do Recife. Obyvateľ severovýchodu, ktorý hovorí k ostatným obyvateľom severovýchodu s očami upretými na Brazíliu, na latinskú Ameriku i na celý svet. Ľudská bytosť, ktorá v slabosti a hriešnosti sa považuje za brata všetkých ľudí, všetkých rás a všetkých častí sveta. Kresťan, ktorý sa obracia ku kresťanom; a s otvoreným srdcom, ekumenicky, k ľuďom akejkoľvek viery a ideológie. Biskup katolíckej Cirkvi, ktorá po vzore Krista prichádza nie preto, aby sa mu slúžilo, ale aby slúžil.”

„Mnoho zla v Cirkvi narobil moralizmus a právnické. Obidva smery vážne zodpovedajú za to, že mnohí ľudia odišli, že ešte viac ich zľahostajnelo a že tí, ktorí by sa mohli dívať na Cirkev so sympatiami, strácajú záujem, pretože sú znechutení tým, že sme farizejskí.“

„Myslím si, že dnes nie je možné chcieť nastoliť autoritu autoritativnu. Jediná, ktorá dnes chápe svet, je autorita dialógu.“

(Z myšlienok arcibiskupa H. C. a m a ru, vybraných z knihy J. de Brouckera, o ktorej informujeme na poslednej strane tohto čísla v rubrike Knihy.)

Jednou vetou z kresťanského sveta

Sv. otec Pavol VI. prežil prázdninový čas v Castel Gandolfo, kde sa zdržal do polovice septembra — **V Neapoli** pri reštaurácii katedrály objavili zvyšky gréckeho chrámu z V. storočia pred Kr. — **Kamerúnski biskupi** rokovali o vyhotovení národného kamerúnskeho katechizmu — **Slávnosť** beatifikácie otca M. Kolbeho, ktorý zahynul v koncentračnom tábore, podľa neúradných informácií bude 17. októbra počas biskupskej synody — **V parížskych chrámoch** skupinky katolíckych veriacich rozdávali letáky, v ktorých protestujú proti znovuzrodeniu fašizmu — **Na Helgolande** v Severnom mori vybudovali nový chrám ku cti sv. Michala — **Msgr. Pinna**, tajomník apoštolskej signatúry, zomrel vo veku 67 rokov — **V Zbraslavi n. Vlt.** zomrel 11. júla t.r. bývalý generál duchovnej služby Jaroslav Janák — **V Betleheme** otvorili v nedávnych dňoch ústav Pavla VI. pre hluchonemých — **Japonskí katolíci** oslávili 350 rokov od smrti sestry Júlie Onty púťau, ktorú viedol sám tokijský arcibiskup — **J. Fondalinski**, biskup-sufragán v Lodži, zomrel vo veku 71 rokov 6. augusta t.r. — **Kardinál Villot** v mene Sv. Otca vyslovil sústrasť japonskému ľudu pri príležitosti ťažkej leteckej havárie. — **V Havane** na Kube študuje toho času teológiu 66 poslucháčov — **V Waeynbergh**, biskup a rektor kat. univerzity v Lovani, zomrel koncom júla t.r. vo veku 80 rokov — **Indickí katolíci** kňazi diecézy Kottar sa združili do boja za odstránenie kastovníctva, pričom si zvolili za heslo „Aby všetci jedno boli“ — **Osservatore Romano** ostro odsúdil v jednom zo svojich komentárov kruté násilníctvá, ktorých sa dopúšťa jordánska vláda — **V Japonsku**, v jednom z najväčších budhistických monastierov v Čurmi, zišlo sa na mierovom stretnutí do 3 tisíc predstaviteľov veľkých svetových vyznaní — **V Slovinsku** vysvätili toho roku 59 jánov, z ktorých väčšina je robotníckeho alebo roľníckeho pôvodu — **Arcibiskupovi H. Camarovi** udelila bohoslovecká fakulta fribourskej univerzity čestný doktorát — **J. Leclercq**, vynikajúci belgický teológ, umrel vo veku 80 rokov — **Najväčší oltár** na svete sa nachádza v krakovskej mariánskej bazilike a jeho autorom je slávny Wit Stwos — **Biskupi** v Peru pri príležitosti 150. výročia získania nezávislosti krajiny vyzvali veriacich k aktívnej účasti na činnosti v záujme rozvoja vlasti.

Slepá láska.

– Ja svojmu dieťaťu nič neodopriem, – povedal mladý otec o svojom ani nie dvojročnom synčekovi. A ozaj neodoprel ani to, čo mu odprieť mal. Prišiel autom na návštevu k priateľovi so svojim synkom. Na dvore obrátili auto smerom k bráne. Zastali na trocha naklonenej rovine. Priateľ bránu zatvoril a otec chcel chlapca vziať so sebou. No, synček sa vzpíeral, chcel zostať dnu a hrať sa s volantom.

Otec mu neodoprel ani teraz. Zvítal sa s priateľom a jeho rodinou. Pobrali sa do izby, sadli k stolu a veselo debatovali. Domáca pani vybrala poháriky, ale hosť nechcel vypiť nič, aby neporušil predpis.

A tak si sedeli a v družnom rozhovore veselo sa bavili.

Zrazu počuť výkrik z ulice a potom prudký náraz.

Nastrašení vybehli von. K bráne sa už zbíhali ľudia. Auto prednou časťou bolo v bráne, ktorú zohlo, a takisto samo bolo pokrivené.

Otec trasúcimi rukami vybral z auta zblednutého chlapca a bol celý rád, že sa mu nič horšieho neprihodilo.

Čo sa stalo?

Chlapec sedel za volantom a s radosťou ním krútil. potom stúpал po pedáloch, odbrzdil a auto sa dalo vlastnou váhou do pohybu po naklonenej rovine. Šťastím bolo, že sa zastavilo na bráne. Inakšie to mohlo značiť pre auto dodrúžganie a pre synčeka smrť.

Otec ho privinul k sebe a opýtal sa ho:

– Čo si to urobil?

– Vlastne by si mal sám sebe položiť otázku, čo si mu dovolil, – ozval sa hlas staršej ženy z ulice.

Áno, treba milovať deti úprimnou rodičovskou láskou, ale rozumnou. Lebo len takou láskou možno spôsobiť skutočnú radosť deťom i sebe. Slepá láska vedie k nešťastiu i deti i rodičov.

Spolucítiť s každým.

Robili na dedine chodníky, aké kedysi mali len v mestách. Každý sa o to mal postarať pred svojim domom sám.

Prišiel i rad na starších bezdetných manželov. Im sa práca zdvojnásobila. Pred záhradkou nemali dosť miesta pre chodník. Museli odstrániť múrik s ohradou, a potomrobiť chodník.

Zavolali si na pomoc príbuzných a známych a robili, až im pot z čela tiekol.

– Čudujem sa vám, – ozval sa chlap, ktorý šiel povedľa, – že sa vám chce tak namáhať. Ste starí, deti nemáte, pre koho sa tak trápíte?

– Pre všetkých, čo žijú i pre tých, čo prídu po nás, – odpovedala starká, pričom niesla ťažký kameň. Podala ho manželovi a pokračovala:

– Koľko ráz išli deti po ulici a uháňalo auto, trýpla som strachom, že niektoré zrazí. A keby bolo ozaj nejaké zrazilo, alebo zabilo, bola by som ho

oplakávala do smrti ako vlastné. A čo, keby bol zahynul otec alebo matka a zanechali po sebe siroty! Na to nechcem ani pomyslieť. Až bude chodník hotový a každý po ňom pôjde bezpečne, vydýchnem si spokojne, ba aj lepšie budem spať.

Správne, s každým dieťaťom máme cítiť ako s vlastným, s každým dospelým ako so svojim bratom a sestrou. Ak to všetci dokážeme, všetci sa budeme cítiť bezpečnými, spokojnými a šťastnými.

Prešiel si cez rozum.

– Ja im prejdem cez rozum, – povedal si mladý šofér, keď zastavil s nákladným autom na bočnej ulici ďaleko od krčmy. Myslel pritom na príslušníkov verejnej bezpečnosti. – Aj keby auto zbadali, ani na um im nepríde, že sedím pri poháriku.

Nevedno, či ho vôbec zbadali a či im také dačo na um zišlo. Isté je, že šofér si veselo popíjal. Ani nemal v úmysle tak sa potrundziť, ale stretol tam priateľov. Každý ho ponúkol, on zas nikomu neodoprel. A aby sa nepovedalo, že sa chce napiť len za cudzie, každému štedro vrátil.

Reči bolo veľa, pohárikov ešte viac a náš šofér ani nezbadal, keď mu hlava oťažela a nohy sa pod ním podlamovali.

Od stola vstal až vtedy, keď udrela záverečná a vedúci oznámil, že zatvára.

Keď ho priatelia, čo boli ešte triezvejší ako on, napomínali, aby nesadol za volant v takom stave, ale prenocoval u nich, s úsmevom povedal:

– Už som mal v sebe i viac a nič sa nestalo, nestane sa ani teraz.

Lenže stalo sa.

Nasadol, naštartoval a prudko vyrazil. Najbližšiu zátačku nevybral, vběhol do hlbokéj priekopy. Dodrúžgané auto a zlomená ruka i noha boli ovocím takého počínania.

Nemuseli ho príslušníci bezpečnosti hľadať, privolali ich, aby zistili stav auta, narobených škôd i promile alkoholu v krvi šoféra.

Nasledovalo liečenie v nemocnici a potom súd:

– Obžalovaný, čo ste chceli docieľiť onoho večera, keď ste nechali auto ďaleko od krčmy, – pýtal sa sudca.

– Chcel som prejsť cez rozum verejnej bezpečnosti, – znela odpoveď.

– A komu ste prešli?

– Sebe samému, – odpovedal šofér s ovisnutou hlavou.

Pamätajte: alkoholom neprejdeme cez rozum nikomu, len sebe.

Dr. Ján Bubán

Ako sa nenájde ovocie na strome, na ktorom na jar nebolo kvetov, práve tak v starobe nedôjde cti, kto sa za mladosti nenamáhal.

Sv. Hieronym

MOTU PROPRIO „CAUSAE MATRIMONIALES“ predstavuje nový dokument o sviatosti manželstva, o katolíckej náuke a nerozlučiteľnosti manželstva a rovnako o právnom postupe v súvislosti s prehlásením o neplatnosti manželstva uzavretého katolíckymi partnermi.

Katolícka zásada o nerozlučiteľnosti manželstva je výrazom najvyššieho hodnotenia dôstojnosti ľudskej osoby a dôkazom hlbokého humanizmu. Človek pre človeka nemôže byť vecou, ktorú možno v príhodnom alebo nepríhodnom čase odložiť stranou. Ak si muž berie ženu alebo naopak žena muža — v manželstve ide o vzájomnosť aktu — musí si plne uvedomovať váhu a dosah tohto svojho počínu. Manželstvo je zväzkom dvoch osôb, dvoch rozumných bytostí obdarených slobodnou vôľou, ktorá sa práve pri realizácii tohto vzájomného zväzku najmarkantnejšie prejavuje, a preto Cirkev i spoločnosť ako garanti tohto aktu pri jeho uzatváraní asistujú. Obidve zložky majú záujem na trvácnosti tohto zväzku každá zo svojho hľadiska, ktoré sa spolu dopĺňajú. Sporiadané a pevné rodinné zväzky sú rovnako základom sporiadanosti celej spoločnosti i predpokladom ľudského dozrievania pre nadprirodzené hodnoty a večný život. Nie, bez újmy na ľudských a osobnostných kvalitách, nikdy nemožno odhodiť od seba životného partnera ako nepotrebný predmet. Nemôžno a neslobodno ho ani ako opotrebovaný výmeniť za iný, nech by jeho kvality sa zdali byť akokoľvek príťažlivé.

Ak Cirkev bráni nerozlučiteľnosť, myslí aj na budúcnosť ľudskej rodiny a na šťastie detí, ktoré ak sa majú harmonicky rozvíjať v plné osobnosti, a to rovnako v zmysle fyzickom i psychickom, potrebujú rodinné prostredie s nefalšovanou a nepredstieranou srdečnosťou a láskou rovnako otca ako aj matky v trvalom rodinnom zväzku. Sviatosťný charakter manželstva navyše ešte viac zdôrazňuje všetky prirodzené pozitíva manželského a rodinného zväzku a pozdvihuje ho do nadprirodzeného poriadku.

Z toho jednoznačne vyplýva, že zodpovedne a vážne uzavreté katolícke manželstvo nemožno nikdy vážne rozlúčiť. Ale je tiež rovnako pravda, že mnohokrát manželstvo vlastne uzavreté nebolo napriek tomu, že všetky vonkajšie formality sa odohrali aj v chráme... Ide tu o vnútorné postoje, rydzość úmyslu a zámeru, uvedomelosť konania a ľudskú i kresťanskú dospelosť tých, ktorí sa na manželstvo poďoberajú. A nejde potom o rozlúčenie uzavretého manželského zväzku, ale o prehlásenie o jeho neplatnosti od samého začiatku.

Predmetné Motu proprio stanovuje, čo robí v takých situáciách, kto je kompetentný právne konanie v tejto veci uskutočniť a ktorá cirkevná inštitúcia má právo výrok o neplatnosti manželského zväzku vyhlásiť ako právoplatný súdny výrok. S prihliadnutím na zverejnené zásady takýto proces bude trvať omnoho kratšie a len zriedkakeď sa do-

Modlitba za manželku

(úryvok)

Pane Bože, sú aj takí „ženáci“, ktorí na svadobný deň zabudli. Ďakujem ti, že ja osobne medzi nich nepatrím.

Sú manželia — chlapci, ktorí však doma nepomôžu ani pri nosení uhlia, ani pri umývaní riadu. Ja pomáham.

A sú nakoniec aj takí, čo celkom alebo takmer úplne zabudli za svoju manželku sa pomodliť.

Medzi tých patrí aj ja.

Ja sa síce modlím za všetičo — za pohanské deti, za duše v očistci, za trpiacich a ťubých, ba aj za mohamedánov, aby si všetkých zachránil, oslobodil, uzdravil a požehnal, ale meno tej, ktorá prisahala, že ma neopustí, kým nás smrť nerozlúči a ktorá pri mne verne vytrváva, toto meno z mojich modlitieb takmer vymizlo...

Pane Bože, jednoducho som to prehliadol

a zabudol prosiť aj pre ňu o tvoju pomoc.

Znevážil som vari tvoje požehnanie, alebo som sa pokladal za tak dokonalého, že som si myslel, že tvoju pomoc pre moju manželku môžem na nejaký čas postrádať

A tak som, prirodzene — zabudol — po niekoľkoročnom manželstve aj zato ti poďakovať, že práve túto ženu som dostal za manželku.

Tvoje ruky čakajú, že toto všetko späť privolám svojou modlitbou aj za svoju manželku. A dodávam, že som jej prácu v domácnosti podcenil, a svoju pomoc, útechu a nakoniec aj svoju lásku — precenil.

Preto ťa prosím, zachovaj jej zdravie, učiň ju veselou, požehnaj ju a dovoľ nám k tebe spolu pristupovať.

Nenechaj jej narásť nad hlavu žehlenie, varenie a čistenie, aby si vždy našla pokojnú štvrt hodinku na vzhliadnutie k tebe a čítanie z dobrej knihy.

Pomôž aj mne, aby sa mi neminul ani deň bez toho, žeby som jej nepomohol aj svojou modlitbou, a tým tvojou otcovskou rukou, ktorá na to čaká.

(M. Quoist — prel. M. Skala)

stane pred najvyšší súd v Ríme (Sacra Romana Rota), ktorému doteraz pripadalo rozhodnúť o každom podobnom prípade, nech sa on vyskytol kdekoľvek na svete. Tejto úpravy sa dožadovali mnohí biskupi už v priebehu koncilu a rovnako biskupské konferencie jednotlivých svetadielov.

Vec nerozlučiteľnosti manželstva zostáva teda nenarušená a zmeny

sa týkajú výlučne správneho procesu vo veci prehlásenia neplatnosti manželského zväzku. Skracuje sa procedurálne pokračovanie, upúšťa sa od nezásadných momentov, skracuje tým čas vybavenia celej záležitosti a spresňuje priebeh samého konania o platnosti alebo neplatnosti manželstva.

JÁN PETRÁK

TVOJ CIEĽ

— Ten odišiel čistý z tohoto sveta! — povedali mi starí známi v obci, keď som sa pýtal na svojho priateľa z detstva. Umrel mladý, ale každý si zapamätal, že žil čnostne a bohoboje. Svojím príkladom svieti všetkým. To bol jeho cieľ na zemi. Poznal som lekára, ktorý neodíšiel od pacienta, kým sa neukázal nejaký znak zlepšenia. Svojou obetavosťou mnohých vytrhol z pazúrov smrti. To bol jeho cieľ.

Tomáš Alva Edison sa dlhé roky trápil, kým sa mu podarilo vynájsť žiarovku. Marconi po mnohých pokusoch obdaril nás rozhlasovým prijímačom. To bol jeho cieľ na zemi.

Don Bosco bol povolaný pomáhať opustenej mládeži, sv. Vincent chudobných mrzáčikov, o ktorých sa nikto nestaral.

Každý má nejaký cieľ v živote a každý, kto plní povinnosti svojho stavu, hoci nevyniká nad iných, nežije nadarmo. Vonkajšia činnosť človeka je veľmi dôležitým, nie však najhlavnejším cieľom. Ona má byť výsledkom a doplnkom vnútra. Kto by napr. len pre peniaze pomáhal iným alebo len pre svoju slávu, ten by sa odvrátil od svojho cieľa.

Keď náš skutok, hoci aj pekný, nevyplýva z lásky alebo inej šľachetnej pohnútky, stráca na svojej hodnote a neupevní nás v dobrom. Napoleon, keď bol na vrchole svojej slávy a rozkazoval mocným tohto sveta, vyslovil sa, že bol šťastný iba v deň svojho prvého sv. prijímania. Goethe, ktorý oplýval radosťami a bohatstvom, povedal, že ani dva dni nebol šťastný vo svojom živote. Prečo?

V človeku sú vyššie túžby. Keby sme mali iba zmysly, ktorým stačí zem a jej dary, boli by sme spokojní. Ale my máme rozum a vôľu, ktoré vždy túžia po niečom vyššom. „Nespojné je srdce naše, dokiaľ nespočinie v tebe, Pane“, napísal veľký hľadač Pravdy sv. Augustín a vyjadril tým veľkú pravdu. Boh nás stvoril pre seba, preto je nám srdce nepokojné, kým ho nenájde a nemiluje. To je náš hlavný cieľ a tým sa nám stávajú jasnejšími aj slová katechizmu: „Na to žijeme na zemi, aby sme Pána Boha poznali, milovali a mu slúžili...“ Pamätaj, že toto je aj tvoj cieľ!

Otec Viktor

Keby si i výšku neba, šírku zeme a hĺbku mora poznal, ak nepoznáš seba, podobáš sa človeku, čo stavia dom bez pevných základov.

Sv. Bernard

Požehnané klasy

(Legenda.)

Syn Boží vystupoval k Jeruzalemu. V lesku zapadajúceho slnka žiarili mu v ústrety mramorové paláce, štíhle stĺporadia chrámu a jeho pozlátená strecha. Jemný podvečerný vánok prinášal od mora občerstvenie a újavu po dennej horúčave. Rozvlnil zlaté pšeničné pole k lahodnému tancu klasov, ktoré ako by sa klaňali svojmu Tvorcovi a tichý šelest ich modlitieb šepotal mu hymnus vďaky.

Spasiteľ zastal. S láskou sa zadíval na ten živý ošarujúci obraz — dielo svojej všemohúcnosti a múdrosti. Chlieb, každodenný chlieb, dar Otcov, posvätený potom pracovitých rúk, plod prachu zeme, ktorému všemohúcnosť dáva život. Aký zázrak! Otec ho obnovuje rok čo rok. Sýti milióny. Prach sa mení na chlieb a chlieb dáva rast človeku, pretvára sa na obraz Boží, živý chrám Ducha Svätého, aby oslávený večne zveľboval svojho Tvorcu.

Syn Boží odtrhol niekoľko klasov. Držal ich ako kyticu, dar pšeničného poľa. Pozdvihol svoje oči k nebesiam a velebil dobrotu Otcovu za každodenný chlieb: Zrno padlo do zeme. Obetovalo sa. Bolo pochované, aby prinieslo mnohonásobnú úrodu, aby rozdávalo život, krásu a silu. Syn Boží myslel na seba. Aj ja som zrno zasiate do hĺbín zeme. Aj moja obeta priniesie mnohým život večnú krásu, večné požehnanie a šťastie. Aj moje telo rástlo z týchto zlatých zŕn. Aj moja Matka brala ich do hrsti sypala do mlynčeka, namlela múky, napiekla chlieb. Ja som jedol, rástol a mohutnel. Vy ste sa premenili na moje telo, na moje milujúce srdce i žehnajúcu ruku. Pomáhali ste mi vykonať veľké dielo spásy na zemi. Syn Boží žehnal klasy, tíško spočívajúce v jeho prstoch, i celé zlatozlté pole pšeničné. Buď naveky požehnaný pšeničný klas!

Tvojím chlebom oblečiem aj svoju nebeskú velebnosť, zahallm ním svoju večnú slávu. Tebou zaodetý budem prebývať vo svätostánkoch, aby sa mi všetci klaňali, budem sa obetovať svojmu nebeskému Otcovi za spásu všetkých, darujem sa za pokrm svojim bratom pre život večný.

Potom Spasiteľ s láskyplným tajomným úsmevom rozdal pšeničné klasy svojim apoštolom: Vezmite a jedzte! Nech ani jeden z nich sa nezamární! To bola záloha najvznešenejšej hostiny, ktorú chystal pripraviť svojim učeníkom zo zrna tohto pšeničného poľa na budúci Zelený štvrtok, až slová: „Vezmite a jedzte“ doplní požehnaným: Toto je Telo moje.

STEFAN LAZOR

JESEŇ

Dlhými slzami oplakáva jeseň
strhnuté lístie zo stromov

Prstami vetvičiek
o sklo vyklopkáva melódiu
Každý rok rovnakú a inú

Nestálymi farbami lesy
maľuje maliar v smutnom kabáte

Čakám už dlho
Kde si
Odchádzam po blate

Ožltli sme
v podvečernom slnku
Lipy a ich listy

Pred rokom
vietor zhasil sviecu
dnes
fúkal taký istý.

A. N.

Po Bohu najprv rodičom máš milosť rozdávať,
na to, čo si od nich prijal, vždy pamatovať.
Veľkú lásku k tobe mali od tvojho detinství,
starostlivo chceli priviesť te ku človečenstvu.

Láska lásku odplacuje, nebuď ty nevďečný,
mej vždy lásku k tvojim rodičom a budeš statečný.
Nenechávaj ich v zármutku, posluhuj v nemoci
a v potrebe jakekoľvek buď im na pomoci.

Jestli budeš dobrým synom, dobre si poslušíš
i rodičom i sám sebe života predĺžiš.
Budeš mať česť o ľudí, dobrý chýr o sebe
a i hojné požehnaní dá ti pán Bůh z nebe.

(Hugolín Gavlovič: Valaská škola 1755)

Meta o poslušnosť

Keď poviem, že niet poslušnosti, isteže nepoviem nič nového, ale skutočnosť, s ktorou sa stretávame v každodennom živote. Niet jej u detí voči rodičom, u žiakov voči učiteľom a vychovávateľom, u občanov voči štátnej vrchnosti a iste nie v poslednej miere — niet jej, alebo veľmi málo — u veriacich, voči cirkevnej vrchnosti — kňazovi, biskupovi a sv. Otcovi. V tomto prípade budeme hovoriť o poslušnosti voči Cirkvi a jej predstaviteľom.

Pri tomto si je treba uvedomiť, čo od nás Cirkev žiada. Predovšetkým živý záujem. Osud Cirkvi musí byť našim osudom. Cirkev potrebuje našu pomoc, spoluprácu. Toto je potrebné zvlášť v dnešnej dobe, kedy nám ide o kresťanskú jednotu. A pri tejto práci musí nás ktosi viesť. Každý predsa nemôže rozkazyvať, pretože by došlo k anarchii, k rozdeleniu. A rozdvojený dom padá.

Poslušnosť v tomto prípade hrá dôležitú úlohu, ktorú máme všetci zachovať, pretože tak chce Boh. Sám bol poslušný, aby nám ukázal, ako je poslušnosť potrebná.

V Skutkoch apoštolských čítame, že Savol, obávaný nepriateľ mladšej Cirkvi, bol na svojej ceste do Damasku ožiarený svetlom z neba a padol na zem. Ležiac na zemi, pýta sa: „Kto si Pane!“ A zaujímavé! Spasiteľ pri tomto rozhovore s budúciim svojim apoštolom je až nápadne stručný. Hovorí: „Vstaň a choď do mesta! Tam sa ti povie, čo máš urobiť!“ (Skut. 9, 1–9).

Prikazuje mu, aby šiel do mesta, k predstaviteľom a tí mu povedia, čo má robiť.

Taká bola Jeho svätá vôľa už vtedy, keď založil svoju Cirkev. Rozposielajúc apoštolov do celého sveta, povedal: „Kto vás počúva, mňa počúva; a kto vami pohŕda, mnou pohŕda; kto však pohŕda mnou, pohŕda tým, ktorý ma poslal“ (Lk. 10, 16). Aké vážne sú tieto slová, ktoré, až by sme dobre pochopili, prejavovali by sme viac úcty voči cirkevnej vrchnosti.

A ako to vyzerá v skutočnosti? Farnosť dostane nového kňaza. Koľko namietok, neposlušnosti sa pri tom prejaví. Cirkevná vrchnosť chce urobiť nejakú zmenu v cirkevnej disciplíne, či v obradoch — na čo má plné právo, znovu sme plní kritiky a neposlušnosti, hoci ide o naše dobro.

Sv. Tomáš Akvinský čítal raz v kláštore počas obeda z nábožnej knihy svojím kláštorným bratom. Naraz ho predstavený prerušil a pokarhal, že vyslovil zle akési slovo. Sv. Tomáš vedel, že ono slovo vyslovil správne, ale kľudne ho však opakoval tak, ako si to predstavený žiadal. Keď sa ho neskôr pýtali, prečo tak urobil, povedal: „Čo na tom záleží, či nejaké slovo vyslovím tak alebo inak. Mnoho však záleží na tom, aby sme boli pokorní a poslušní“.

Toto nech bude aj našim mementom — pokora a poslušnosť je v Cirkvi nielen potrebná, ale aj nutná. Žiada ju od nás sám Boh. „Poslúchajte predstavených a buďte im podriadení, lebo oni bedlia nad vašimi dušami a vydaajú z toho počet!“ (Žid. 13, 17).

FRANTIŠEK DANCÁK

Pretože Boh človeka tak stvoril k práci ako vtáka k lietaniu, určeniu tomuto smrteľník bez vlastnej ujmy spreneveriť sa nemôže.

Dr. Š. Moyses

Hodnotu človeku dáva vôľa.

Sv. Augustín

KULTÚRNE ROZHĽADY

V RÍME pri stavbe novej audienčnej auly robotníci natrafili na murivo cirkusu z Nerónových čias. V týchto miestach postúpil svoju mučenícku smrť aj sv. Peter. Súčasne odkryli starobylý cintorín, dve kaplnky, niekoľko sargofágov a urnu, ktoré umiestia vo vatikánskom múzeu.

NOVÝM BESTSELLEROM v Spojených štátoch sa stala kniha, ktorú pod názvom *Zalmy pre dnešného človeka* vydala Americká biblická spoločnosť. Publikácia obsahuje 150 žalmov preložených z hebrejčiny do súčasnej angličtiny a komentáre k menej zrozumiteľným textom.

V OKRESNOM VLASTIVEDNOM MÚZEU V HUMENNOM je sprístupnená expozícia dobového nábytku, vzácneho porcelánu a obrazov. V budúcom roku sprístupnia aj archeologickú časť, ktorej súčasťou bude aj vzácny nález z Ptičieho — súbor 236 strieborných keltských mincí z III.—II. st. pred Kr.

V COLOMBE, hlavnom meste Cejlonu, postavili novú budovu cirkevného múzea, v ktorej zhromažďia dokumenty a pamiatky z čisto cirkevného života. Cieľom múzea je predstaviť úlohu a význam Cirkvi v dejinách Cejlonu.

DUKE ELLINGTON, svetoznámy džezový skladateľ a klavírny virtuóz, bol na katolíckej univerzite v štáte New York promován za čestného doktora.

LOUIS AMSTRONG, nedávno zomrelý „kráľ džezu“, vyslovil pred svojou smrťou želanie, aby za neho odslúžili ekumenické bohoslužby. Želanie zosnulého uskutočnili dňa 11. júla v Novom Orleanse za účasti vyše 10 tisíc prítomných.

V RADOMSKOM KLUBE medzinárodnej tlače a knihy bola otvorená výstava ikon známej poľskej výtvarníčky Heleny Borkowske, ktorá po predchádzajúcich výstavách v Anglii, Belgii a Švajčiarsku aj v Poľsku vyvolala obrovský záujem a ohlas.

V CHOTARI OBCE HUBINA pri Piešťanoch odkryli pracovníci Archeologického múzea v Nitre pohrebisko, v ktorom sú navrstvené hroby od 10. st. do stredoveku. Pozoruhodný je najmä objav rotundy, ktorej kruhový základ je postavený s presnosťou niekoľkých milimetrov. Pohrebisko je svedectvom o jednom z najstarších sídiel kresťanov vo Veľkomoravskej ríši a má veľký význam pre osvetlenie spôsobu života celej karpatskej oblasti.

NA VÝSTAVE ČESKEJ A SLOVENSKEJ GOTIKY v Moskve a Leníngrade nás budú reprezentovať aj vzácne plastiky zo zbierok Šarišského múzea v Bardejove. Jedna z nich je drevená plastika sv. Mikuláša zo 16. st., ktorá bola už na podobnej výstave v Paríži v roku 1957.

PAUL BURKHARD, známy švajčiarsky hudobný skladateľ, zložil novú „vianočnú“ operu, ktorá obsahuje aj ortodoxné, židovské a mohamedánske náboženské hudobné motívy.

BOŽSKÚ KOMÉDIU najslávnejšieho stredovekého básnika Danteho zaradili do edičného plánu v Gruzínsku. Preklad tohto literárneho skvostu zabezpečili najlepší gruzínski prekladatelia a výjde v najbližšom čase.

LAMENTÁCIE PROROKA JEREMIÁŠA od slávneho ruského skladateľa I. Stravinského predvedú v rámci festivalu sakrálnnej hudby, ktorý bude prebiehať koncom októbra v talianskej Peruggii.

RODEZSKA POŠTA vydáva každý rok známky, ktorá ukazuje slávnú historickú osobnosť krajiny. Tohto roku zvolili portrét dominikánskej sestry Matky Marie Patriky Cosgrave, ktorá patrila ku skupine sestier pôsobiacich v Rodezii od roku 1890 a zasvätila svoj život starostlivosti o chorých a opustených.

V TOMTO ROKU UPLYNIE:

750 rokov od smrti sv. Dominika — 415 rokov od smrti sv. Ignáca z Loyoly — 350 rokov od smrti sv. Jána Berchmansa — 240 rokov od narodenia humanistického básnika a nadšeného bernolákovca kanonika dr. Šimona Fábu — 140 rokov od smrti ostríhomského arcibiskupa kardinála Alexandra Rudnayho, známeho slovanofila a vlastenca — 115 rokov od rozšírenia sviatku Božského srdca Spasiteľovho pre celú Cirkev — 115 rokov od narodenia popredného slov. jazykovedca Sama Czambela — 75 rokov od narodenia autora prvých rozsiahlejších slovenských cirkevných dejín a zaslužilého historika kanonika dr. Jozefa Špirku — 40 rokov od smrti zápalistého šíriteľa cyrilometodejskej myšlienky a slovanskej vzájomnosti prof. Msgr. dr. Alojza Koliska — 35 rokov od smrti preláta Karola Nečasálka, čestného predsedu SSV a homiletického spisovateľa.

SLOVO — časopis gréckokatolíkov. Vychádza raz mesačne. Redakcia a administrácia Košice. Moyseova 50. Vydáva spolok sv. Vojtecha v Trnave v CN. Rediguje dr. Emil Korba. Uzavierka čísla je 1. v mesiaci pre nasledujúce číslo. Neobjednané rukopisy nevraciam. Tlačia Dukelské tlačiarne, n. p., Prešov. Pov. SÚTI č. 245/69-sekr. z 20. VI. 1969. Rozširuje Poštová novinová služba. Objednávky do zahraničia prijíma Ústredná expedícia tlače, Bratislava, Gottwaldovo nám. Cena jedného výtlačku 2 Kčs.

Knihy

STRUČNÝ KATECHIZMUS — vydal Spolok sv. Vojtecha, Trnava v CN Bratislava 1971. Str. 64. Cena brož. 3,50 Kčs. Výborná prehľadná príručka najzákladnejších pravd našej viery.

VALASKÁ ŠKOLA — najrozsiahlejšie básnické dielo našej staršej literatúry vydalo v skrátenej úprave R. Krajčoviča a s literárnou štúdiou M. Hamadu nakl. Tatran v Bratislave. Kniha je pokladnicou praktickej múdrosti a spoločenských postrehov, ktorými chcel fran-tiškán otec Hugolín Gavlovich poučať človeka XVIII. st. vo všetkých situáciách života. Nestráca na aktuálnosti ani dnes. Strán 452. Cena 28 Kčs, pre členov HK 23 Kčs.

PROSENIE S KOŇMI je názov básnickej zbierky, ktorou debutuje Peter Štílica, rodák z vých. Slovenska. Vydalo Vsl. vydavateľstvo. Viaz. 4 Kčs.

NAKL. VÝSEHRAD v Prahe (Karlovo nám. 5.) vydalo v nedávnom čase dve pozoruhodné publikácie. V jednej z nich predstavuje svet filozofických názorov známeho kresťanského mysliteľa Gabriela Marcela (K filosofii nádeje) a Brouckarov portrét známeho a v našom časopise už niekoľkokrát spomínaného brazílskeho arcibiskupa Heldera Camara, kandidáta na Nobelovu cenu. Z franc. originálu knihu preložil O. Radina. Camarove básne preložil básnik I. Slavík. Cena 12 Kčs. Ukážky a citáty z tejto knihy prinášame v tomto čísle.

KRÁTKA GRAMATIKA SLOVENSÁ — Autor univ. prof. dr. E. Paulíny, Schválená listom Ministerstva školstva SSR zo dňa 9. sept. 1970 ako vysokoškolská príručka pre poslucháčov filozofických a pedagogických fakúlt na Slovensku. Cena viaz. 17,50 Kčs.

Skvelá odborná príručka, ktorá sa uplatní v každodennej práci každého, kto chce slovenský jazyk používať v správnych gramatických normách. Uplatní sa ako jedinečná pomôcka aj pre kazateľov a prispievateľov tlače.

SPIŠ — Vydala Osveta. Str. 232. Cena viaz 100 Kčs. Úvod napísal I. Chalupický. Publikácia je fotografickou oslavou krásneho spišského kraja, ako ju zachytil známy prof. Plicka.

Z PIESŇI O JEDNOTE od L. Novomeského. Vydala MS ako príspevok Pamätníku slov. literatúry v Martine do súťaže ilustrátorov na Medzinárodnej výstave knižného umenia v Lipsku r. 1971. Cena brož. 2 Kčs.

NAD HRADY A ZÁMKY — Autor E. Vasilák. Vydala Olympia. Publikácia obsahuje letecké snímky najznámejších zámkov a hradov v našej vlasti. Cena 90 Kčs.